

Minint 30 m. "Keleivio" Gyvavimo Sukaktuves

Laikas be galo skubiai bėga. Štai, rodos, vos vakar skaičiau pirmą numerį "Keleivio", ir ve, jau 30 metų kažin kur dingo—dingo, paliko tik atmintį. Per 30 metų žmogaus gyvenime daug visko atsitinka. Daug žmogus visko tame laikotarpy sutinka, praleidžia ir, galop, visai tuos įvykius pamiršta. Žymesni žmonijos gyvenimo nuotikiai sutveria istoriją ir pripildo didelių knygų lapus. Medžiaga istorijai yra renkama iš laikraščių. Juose atspindi visi žmonių darbai, kaip geri, taip ir blogi. Taigi, jeigu mes, seni "Keleivio" skaitytojai, pavartytume 30 metų "Keleivio" numerius, mes juose surastume daug jau mums visai užmirštų nuotikių. Ne vienas iš mūsų surastų pluoštą ir savo minčių, bent tie, kurie esame kiek "Keleivį" rėmę raštininkai. Nevisi gal galėtume jau sutikti ir su savomis mintimis. Jauni budami turėjome mažiau patyrimo. Kiti gal ir įsitikinimai per 30 metų pakitę. Bet visgi per 30 metų mes esame pažengę pirmyn. Musu pirmieji laikraščiai, "Keleivis" ir kiti, yra daug žmonių pasitarnavę ir daug šviesių minčių per tą laikotarpį yra paskleidę. Ačiū tiems, kurie "Keleivį" puoselėjo savo gerais raštais, mes šiandien jaučiamės, kad esame jau kultūringi žmonės ir geri piliečiai.

Tie, kurie skaitė "Keleivį" per 30 metų ir jį rėmė raštais, skriaudos jau nepadarė, bet laimėjome idėjiniai. Savas mintis davėme kitiems apgalvoti. Taip pat galėjome susipažinti su kitų mintimis. Ir taip visi lavinomės. Yra sakoma: kad iš kitų klaidų mes mokinamės. Taip pat mokinamės iš savy, kuomet kiti jas mums parodo. Be mąstymo, be kritikos žmogus iš skaitymo nedaug naudos turėtų. "Keleivį" skaityti žmonės mėgsta dėlto, kad jis duoda geros kritikos.

Žmonės myli skaityti "Keleivį" dėl to, kad jis yra liaudies laikraštis ir jame nušviečiami gyvenimo nuotikiai iš darbo liaudies matimpunkčio. Kita geroji jo pusė yra ta, kad jo redaktorius, drg. Michelsonas, yra vienatinis redaktorius, kuris taip ilgai yra dirbęs prie vieno laikraščio — tai jau veteranas ir jis savo darbą bei pareigas, kaip laikraščio redaktorius, tinkamai suprantą.

Kalbant apie redaktorius ir jų desėtkus metų darbuotės prie vieno laikraščio, reiklia prisiminti ir apie "Naujių" redaktorių dr. P. Gri-gaitį. Tai irgi veteranas ir turi daug prityrimo savo profesijai. Michelsonas ir Grigaitis, tai žurnalistai, iš kurių daugelis jau gali pasi-mokinti.

Lai skaitytojas nemano, kad aš čia kalbėdamas apie "Keleivį" bei "Naujių" redaktorių noriu jų asmeni aukštyn iškelti. Visai ne, bet faktas yra toks, kad ilgu metų prityrimas visuomet daug reiškia. Taipogi skai-tytojas sutiks ir su tuo, kad

tankus minčių keitimas pa-daro žmogų begalo pigu. Gi apie "Keleivį" ir "Naujie-ny" redaktorių reikia pasakyti, kad jie yra tie, kurie savo minčių nekeičia bet ko-kiam vėjui paputus. O liau-dis įvertina tuos laikraščius ir jų redaktorių, kurie yra pastovūs.

Minint "Keleivio" 30 me-tų sukaktuves, prisimena ir tas laikotarpis, kuriame mes, Amerikos lietuviai, brendome protiškaici ir kartu dirbome savo žmonių, savo brolių lietuvių naudai. Na, ir kas galėtų surinkti ir iš-pasakoti tą visą triusą, kiek mes esame per tą laikotarpį visuomenės labui padėję! Nekartą mus mintys gal ir skyrėsi, bet vis gi mes, kurie skaitėme "Keleivį", jaučia-mės daug ir gerų darbų at-liekę su jo pagalba. Labai bu-tų įdomu surinkti ir aprašyti visus 30 metų laikotarpio mūsų darbus. Butų galima tai padaryti, nes kone visi tų darbų aprašymai yra su-klauti "Keleivio" senuose lapuose, bet neturėdamas laiko ir tinkamų aplinkybių, palieku tai kitiems. Turų viltį, kad kiti "Keleivio" skaitytojai, beminint šias sukaktuves, daug ką iš-praities atsimins ir parašys. Butų gerai, kad kam laikas ir aplinkybės leidžia, surin-kty visus svarbesnius mūsų gyvenimo nuotikius, kurie daugeliui yra jau užmiršti, ir paduotų "Keleivį". Tai būtų gražus vaizdas iš mūsų praities. Argi nėra verta dirsteletį ir ją? Atminkime, kad tie, kurie skaitėme pir-mą "Keleivio" numerį, bu-vome da jauni, o dabar?... Dabar jau kitaip ir gyveni-mą suprantame.

Nuo savęs aš linkiu "Ke-leiviiui" ilgų metų. To paties linkiu ir visiems "Keleivio" skaitytojams, "Keleivio" leidėjams ir redaktoriams.

A. J. Viznis.

KOMPLIMENTAS "KE- LEIVIO" JUBILĖJUI.

Kas "Keleivį"
Pirmas tvėrė,
Tas kultūros
Sėklas bėrė
I žmoniją,
I jos sielas,
Kad gyvenimas
But mielas.

Sunkus darbas
Bet garbingas,
Nes jis daro
Mus laimingais,
Laisvėn veda
Iš tamsumo,
Skleidžia meilę
Broliškumo.

Ir patogu,
Kaip "Keleivis"
Yr po stogu.
Sveikinu
Dabar leidėją
Ir praklinia
Jo idėją.

Ir visus
Jo skaitytojus,
Ir miestiečius,
Ir artojus;
Ir senuką
Generolą,
Nes jis lošia
Svarbią rolę.

F. Aitutis.

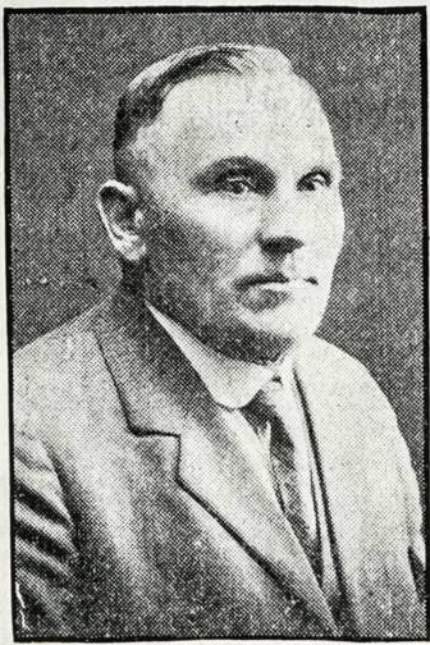
Pirmieji "Keleivio" Pijonieriai.

ANTANAS ŽVINGILAS
"Keleivio" įkūrėjas ir pirmuti-nis jo leidėjas.

JIEVA ŽVINGILIENE
kur davė "Keleiviiui" vardą ir sunkiai dirbo spaustuvėje.

J. P. RAULINAITIS.
Uolus "Keleivio" platintojas, jau miręs.

Trisdešimčiai Metų Praslinkus

Praslinko jau trisdešimts metų, kaip mūsų "Keleivis" pirmą kartą išvydo pasaulį. Rodos, nedidelis tai laiko tarpas. O vis dėl to tame nedideliame laikotarpy įvyko labai didelių permainų mūsų gyvenime.

Trisdešimts metų atgal da-nebuvo Lietuvos valstybės. Trisdešimts metų atgal mes da vedėm mirtiną kovą prieš caro valdžią.

Trisdešimts metų atgal mūsų laudis buvo da labai tamsi. Amerikon važiavo pats drąsiausias ir veikliausias elementas, o ir tai, anot Dr. K. Mikolajčio pasakymo, atvažiavus Amerikonu, dauguma da nežinojo, kas jie yra—jie nebuvo nei lietuviai, nei lenkai, tik "katalikai".

Šitokiais laikais gimė "Keleivis". Ir per šitokių "katalikų" minias jis turėjo skinti sau kelią.

Šiandien, trisdešimčiai metų praslinkus, mūsų gyvenimas: išrodo jau kitaip. Caro valdžios jau nebėra. Lietuvoj jau turim savystoviją respubliką. Ir pažangioji mūsų spauda Amerikoje turi jau daugiau skaitytojų negu kunigų laikraščiai.

Mūsų "Keleivis", kurį Romos katalikų kunigai daugiausia atakavo, šiandien yra daugiausia žmonių mėgiamas ir plačiausia skait-raas.

Visa tai įvyko per 30 metų.

Taigi permaina labai didelė. Galima sakyti, kad toks jau pasaulis. Ir daugiausia prie to prisidėjo mūsų laisva, socialistinė dąsios spauda.

Smagu todėl minėti šiandien trisdešimties metų il-turinio darbo sukaktį, at-tant tokius didelius ir a-žiūs to darbo vaisius.

Veikliausia mūsų įvijo organizacija tais lais bi-

vo Lietuvių Socialistų Są-junga. Ji ruošdavo prakal-bas, koncertus, vaidinimus ir nuolatines kviesdavo kunig-ų ir degatus. I socialistų susirinkimus suėdavo dide-lės minios, kurios klausėsi revoliucinių kalbų, godžiai pirkto mūsų literatūrą ir ra-šėsi prie socialistų.

Todėl prieš socialistus kunigai ir siundydavo savo parapijonus. Taip, pavyz-džiui, Detrote 1913 metais kunigo organizuotų tarnų buvo užpulti ir žiauriai su-mušti trys socialistai: Šna-bis, K. Tamošius ir Leo-nas Časkauskas. Šie muše-ji plakatus, kuriais buvo skel-biamos LSS. 116-tos kuopos prakalbos Kruvinajam Ne-dėdieniui paminti.

Tokių užpuolimų pasitaikydavo dažnai. New Yorko valstijoje, Hoosiek Falls mie-šely, vietos lietuvių klebo-jo užsiundyti brošvininkai, įžpuolė socialistų kalbėtoją Joną Perkuną ir taip jį su-mušė, kad jis liko invalidas visam amžiui. Dėl sulaužyo nugarkaulio jis liko visas suraliziuotas ir, išgulėjęs beturčių prieglaudoj keliatą metų, mirė.

Hartforde per socialistų prakalbas fanatikai buvo užpuolė "Keleivio" redaktorių Michelsoną, o Chicago-j, taip pat prakalbų metu, lunigų mokiniai sumušė lalbėtoją F. J. Bagočių.

Taigi dirbti apšvietos dar-lą, platinti socialistinę spau-čią, tuomet reikėjo stačiai cidvyriško ryžtumo ir pasi-šventimo idėjai. Ir tokio pa-šventimo daugiausia paro-tydavo tie mūsų draugai, kuriems tekdavo veikti sun-liausiose apytovose, nedi-celiuose miesteliuose. Tik ačiū jiems "Keleivis" galėjo pasiekti tolimiausias ir tam-siausias kolonijas.

Nors kova buvo sunki, bet labai įdomi. Čia grumėsi tamsumas su apšvieta. Ku-rigai turėjo savo dideles mi-gias, bet tos minios buvo tamsios. Patys mūsų dvasi-čiai irgi nedaug buvo prasi-lvinę. Argumentais jie ne-ėdavinėjo pirmieviškos dvasios knygas.

Darbas tamsuolių arpe buvo netik sunkus, bet pa-vojingas. Argumentu fa-ratikai nemokėjo. Juovos budas buvo smurtas. Kun-igai irgi nedaug buvo prasi-lvinę. Argumentais jie ne-ėdavinėjo pirmieviškos dvasios knygas.

Bet nei vienos bylos prieš "Keleivį" kunigai nelai-mėjo.

Pamatę, kad spausdintas žodis yra nenugalimas gink-las, mūsų dvasiškiai ėmėsi patys laikraščius leisti. Ties-a, Chicagoje jau ėjo "Ka-talikas," bet tai buvo priva-tinio žmogaus laikraštis, kur-is iš katalikų darė biznį. Kunigai įkūrė šalia jo savo laikraštį, dabartinį "Drau-gą," ir pastatė prie jo "mo-kyčiausį" savo vyrą, kun. Kaupą. Bet kaip tik jie pra-dėjo brukti parapijonims savo "Draugą," tai "Katali-kas" tuojaus atidavė Dievui. Katalikai buvo tiek tamsūs, kad dviejų laikraš-čių da negalėjo išlaikyti.

Kiek vėliau kun. T. Žilinskas įkūrė South Bostone "Ateitį," kurios pagalba ti-kėjosi nugalėsiąs "Keleivį." Bet pas katalikus nebuvo žmogaus, kuris galėtų laik-rašti redaguoti. Pasikvietė jie tų laikų poetą Baniulį, laisvamanisčių pažiūrų vai-kiną. Vietoj kovoti prieš "bedievius," jis pats prad-ė Dievą rašyti su mažąja "d." Kun. Žilinskas pakėlė triukšmą, bet šerininų di-nėžiuma buvo jau "subedie-vejusi" ir palaikė redaktori-riaus pusę. Kitokios išeities Žilinskui nebuvo, kaip tik išsižadėti "Ateities," ir jis ją, taip pat prakalbų metu, lunigų mokiniai sumušė lalbėtoją F. J. Bagočių.

Taigi galima pasakyti, kad mūsų spauda išmokino kunigus ir laikraščius leisti.

Tiesą pasakius, tai ačiū "Keleiviiui" atsirado ir dau-giau laikraščių, negu "Atei-tis," "Sandara" ir "Darbi-ninkas." Kai South Bosto-ran atvažiavo L. Pruseika ir susipažino su "Keleivio" spaustuvės darbininkais, jis prikalbino kai kuriuos jų į-kurti sau atskirą laikraštį. Taip atsirado "Laisvė," iš-kurios vėliau gimė ir "Nau-joji Gadydė."

Visa tai buvo kova, ir kartais gana aštri. Bet, kaip sakėm, ši kova davė daug gražių vaisių. Tūkstančiai lietuvių buvo išmokinti skaityti ir rašyti, o desėtkai tūkstančių buvo paliausota nuo prietarų ir pragaro bai-mės.

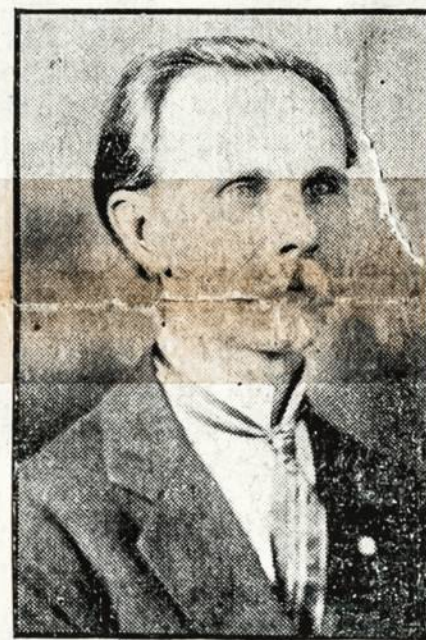
Šitais vaisiais šiandien gali džiaugtis ne vieni tik "Keleivio" leidėjai, bet visi "Keleivio" remėjai ir drau-gai. Šis trisdešimties metų jubilėjus yra visų mūsų šventė.

REDAKCIJA.

Atsiminimai iš Praėjusių Laikų

Atvykęs 1906 m. i Ameri-ką, aš apsistojuo Baltimo-rėj. Amerikoje man visai nepatiko. Ir kad nepolitika Lietuvoje, bučiau tuoj grį-žęs atgal. Žinodamas bat-siuvystės amatą, pasiryžau eiti į avalinės dirbtuvę. Ga-darbamas netaip, kaip mes Lietuvoje rankomis dirbo-me; čia dirbama mašino-mis. Vieną savaitę išdirbęs, J. Bagvilo ir L. Zlinewski. atsiėmiau algą. Bet ką da-ryti? Mano draugas, pas ku-rį atvažiavau, nuvedė į dirb-tuvę, kur dirba garvežius. Kaip pamačiau liejykloj darbininkus — juodi kaip velniai, o prie to da apkurti-nantis garo užimas — pra-kaitas mane išpylė! Manau sau, Dieve duok, kad čia ne-gaučiau darbo. Ir negavau. Davė kitur. Reikėjo važiuot į Curtis Bay, į "Foundry Car Shop." Tai buvo kita pекla. Aš savo amžių ne-buvau sunkiai dirbęs, o čia ne pyragai. Mano švogėris ir sako: "Čia tau ne Lietu-va!"

C. K. BRAZEVICIUS

senas "Keleivio" platintojas ir korespondentas.

Taip išvargau apie 5 mė-nesius Baltimorėj — Curtis Bay.

1907 metų 7 kovo atva-žiavau į Kenosha, Wis. Čia gyveno žmonos pusbroliai. Žinoma, ir čia tas pats, ne-galėjau surasti pirmievių, buvo nuobodu ir pikta. Kur tik eini ar pasižūri — vis bažnytiniai! Draugijos, iš-tos bažnytinės. Nors plyšk! Pagaliau, gaunu darbą Sim-mons lovų dirbtuvėje, 16c. į valandą. Maniau, kad i-dangų papuolęs: darbas švarus ir lengvas. Bet tarpe darbininkų neradau nei vie-no laisvų pažiūrų žmogaus —vien tik bažnytininkai. Netikėtai susipažinau su p. F. Druču; pradėjome kalb-ėtis, kaip čia reikėtų pradėti socialistinį darbą. Nors ma-no švogėris buvo jau pirma atvažiavęs iš Petrapilio, bet dviem nebuvo ką veikti; da-bar pasidarė jau 3 mūsų, bet reikėjo penkių, kad sutverti LSS. kuopą, o prie to dar nemokėjau gerai lietuviškai, nes Lietuvoje namie kalb-ėjome tik lenkiškai. Taigi ve-laikas taip ir bėgo. Ant galo mums pavyko surasti dar 2 draugu. Visi 5 draugai pa-darėm susirinkimą. Aš su švogėriu buvau ant "burdo" pas kun. Mockaus broli; nors jie bažnytininkai, ta-čiau leido mums savo pirmą mitingą turėti. Drg. F. Dru-čas vartojo neblogai lietu-vių kalbą; papasakojo, kaip čia Amerikoje yra išnaudo-

jami ateiviai pelnagrobių kapitalistų ir pareiškė, kad socialistai prieš tai kovoja. Net mūsų šeiminkai ati-džiai klausėsi. O jie buvo tamsūs žmoneliai — nei skaityt, nei rašyt nemokėjo. Ir čia mes tuoj sutvėrėme LSS. kuopą iš 5 narių, bu-tent, organizatorius F. Dru-čas, sekretorius K. Brazevi-cius, o nariai: Vl. Piepal, ma, man, kaippo sekretoriui, buvo sunkiausias darbas, nes turėjau tuoj lietuviškai rašyti į "Kovą," socialistų organą, kad gauti čarterį ir kitus dokumentus. Nereik-ėjo ilgai laukti; tuoj gavom čarterį, įvairių knygų, infor-macijų ir "Kovą" atėjo kož-nam. Mūsų buvo 58 kuopa. Pirmą sykį pamatęs "Ko-vą," labai nudžiugau, o ypa-tingai, mano vardas, pra-buvau sunkiai dirbęs, o čia ne pyragai. Mano švogėris ir sako: "Čia tau ne Lietu-va!"

Bet darbas buvo neleng-vas. Sunku buvo gauti dau-giau narių, nes žmonės buvo dar tamsūs ir "cicilistų" visi bijojo. Gaspadinės juos iš "burdo" varė, o kunigai bažnyčiose keikė. Klaus-i-mas kilo, kur mes laikysime susirinkimus? Pinigų netu-rėjome. Buvo vienas kar-čėmninkas, kuris socialistų nesibaidė. Tai p. J. Karpis. Mes nutarėm paklausti jį, ar jis neleistų mums savo sve-tainiukę susirinkti? Tiesa, mums nepatiko, kad jis sa-liunininkas, bet ką darysi! Nuėjome ir savo užmanymą p. Karpui papasakojom. O kodėl ne? sako įsai. Galit, ir nieko nereikės mokėti.

Nudžiugome. Tarėm ačiū ir vieną nedėldienį suren-gėme viešą susirinkimą. Mūsų drg. Dručas papasa-kojo apie darbininkų judė-jimą ir kaip mus kapitalis-tai išnaudojo. Žmonių atsi-lankė apie 30, daugiausia pažiūrėt tų "cicilikų," nes jie taip mus vadino. Ar jiem patiko mūsų prakalbos, to nežinau. Bet aukų surinko-me apie \$4.00 ir dar vieną narį gavome. Pradžia buvo nebloga ir šitoj svetainėje mes 3 mėnesius išbuvome, laikydamis susirinkimus ir prakalbas. Saluonėikas darė neblogą biznį kaip suėdavo bursų žmonių; ant galo ir jis pats prsiraišė prie 58 kp. Su-rinkę apie \$20.00 kapitalo, nutarėm pasamdyti švairią svetainę, Schultz Hall. Čia jau buvo kas kita. Dirbame išsiujuosė. Nors turėjome daug šmeižtų klausytis, bet nekrepim ir tai dėmesio, o žengėme pirmyn. Ir taip dirbdami, išauginome savo 58 kuopą iki 80 narių. Tai buvo gražus buelis. Aš pats ir drg. A. Šatas buvom geri socialistai ir abu ėjome per stubas — aš užrašinėdamas "Kovą," "Keleivį," "Lietu-va" ir "Šakę," o jis pardavi-nėdamas socialistų knygas. Man dabar malonu yra atsi-minti tuos laikus. "Keleivį" aš per 3 ar daugiau metų už-rašinėdavau be jokio "ko-mišino," vien tik siuntimo lėšas nuskaitydamos. Ir man tas darbas sekėsi. Atsiminu, kaip šiandien: vienai mote-rei Waukegan, Ill. pasiuliau

(Fabaiga ant 10-to puslapio)

Keletas Bruožų apie 'Keleivį' ir Kaip Aš Jį Pažinau.

Kiekvieno žmogaus protas pastebi visokius gyvenime apsirėškimus ir jieško jiems atsakymo. "Keleivis" ir jo bendradarbiai, aiškindami gyvenimo reiškinius, išlaisvino tukstančius lietuvių darbininkų ir atidengė jiems daug gyvenimo paslapčių. Gal da nevisi "Keleivio" skaitytojai susipažino su tiesa ir gal da nevisi blaivai protaujame apie darbininkijos užduotis. Bet nėra tame nieko nuostabaus. Juk grūdai, kad ir sykiu pasėti, nevisi sykiu pribręsta. Žmonių minčių evoliucija taipgi ne visose galvose vienodai vystosi. Bet visgi žengiamo pirmyn. Esu vienas iš tų, ką lėtai vystosi iš mistiizmo į realybę, ir sunkiai persitikrinau, jogei socializmas yra tikriausias vieškelis vedantis darbininką iš kapitalizmo vergijos į pasiluosavimą. To pasiekiau daugiausia per "Keleivį".

Ilgai pats savęs nepažinau.

Kilęs ir augetis Lietuvos kaime, nors ir buvau bežemis darbininkas, bet darbininkišku reikalų nesupratau, reiškia, patsai savęs nepažinau. Tais laikais Lukšų apylinkėse ir visame Namiščio apskrityje (dabar Sakų) žodis darbininkas nebuvo dagi vartojamas. Tada buvo tik tiktai šeimininkai (gaspadoriai), bernai, sluginės, piemenys, samdininkai, ir visa tai vienu žodžiu vadindavosi **šeimyna**. Dvaruose buvo kumečiai, sparniokai, antrininkai, mergos, kukoriai, agrodininkai ir tt. Ir visi jie vadindavosi dvarininkais; sakydavo: "ot, tas tai darbininkas žmogus!"

Amerikoje.

1908 m. Velykų subotoj pribuvau į Scranton, Pa. Ir niekas man nebuvo taip svarbu, kaip nueiti į bažnyčią, pamatyti Kristaus prisikėlimo iškilmės.

Nuėjęs su draugu pamatęs, kaip uniformuoti vyrai prieš altorių kardais švaistosi, nusistebėjau. Juk Kristus, rodos, niekur nieko nemokino kardu kariauti. O da labiausiai man nepatiko, kuomet mišių metu pradėta rinkti pinigų iš besimeldžiančių. To aš Lietuvoj nebuvau matęs.

Tais pačiais 1908 metais tenai kilo kova šv. Juozapo parapijoj prieš kun. J. Kurą ir vyskupą. Kovos priežastys man nežinomos; galiu pasakyti tik tai, kad vykskas uždare bažnyčią. Po to, pamaldos atsibudavo šv. Tamošiaus bažnyčios sklype. Man buvo labai nustabu, kad parapijonys išdrįso sukilkti prieš dvasiškį.

Taipgi minėtina, 1908 metais buvo didelė bedarbė Amerikoje. Aš vargiai negalais, per gerų žmonių pastangas, gavau darbo prie sklypo murymo kontraktoriaus. Jis pastatė mane ant ruožu bosu ant vieno arklio. Tas arklys irgi mane stebino: kaip tiktai, budavo, kasyklų sirenos užkalkia pietų, tai jau mano bėrio taip ir nepajudinsi iš vietos! Jis sustojai ir turi jam užmaitinti ant galvos krepšį su avižomis. Syki užbaigęs darbą joju namo, o reikėjo joti skersai geležinkelį; už kokių 100 žingsnių nuo geležinkelio mano bėris stapt—ir nei-

na, daryk ką nori! Na, koks čia dabar biesas: ar mano arkli kas užkerėjo, ar ką? Ogi žiuriu, atšniokščia traukinys! Jam praėjus, mano arklys ir neragintas nuėjo. Tai mat, sakau, Amerikoje ir arkliai žvalgėsi ir kitresni už grinorių.

Mano darbas baigėsi su rudeniu. Žiemą nėra kas veikti. Kasyklose dirbti neturėjau noro, ir nebuvo galima darbas gauti, todėl ieškojau fabrikuose. Žinojau vieną geležies liejyklą, kurią lietuviai vadindavo "pekla"; bet ir toj "pekloj" per 6 mėnesius vietos negavęs, apleidau Scranton. Pragyventų tenai dienų aš nežymėjau, pakol man saulutė švies.

Norwoode.

1908 metų rudenį apsigyvenau Norwoode pas P. ir R. Bataičius. Čia turėjau progos susipažinti ir su "Keleiviu". Turiu pripažinti, kad išsyki "Keleivis" man nepatiko; mat, tuomysk "Keleivis" labiausiai, negu dabar, akėjo kunigėlius. Bet reikią pripažinti, kad tais laikais ir jegamasčiai buvo daug aršesni. Bekalėdodami landžiodavo ir kambarius, jieškodavo pasislėpusių nuo kunigo "burdingierių" ir keldavo ginčus. Jei rasdavo ant stalo "Keleivį" ar kitokį nekuniginį laikraštį, tai išbardavo šeimininkus ir liepdavo nelaikyti tokių "burdingierių", kurie skaito tokius laikraščius. Be to, tais laikais atsiradavo ir tokių kurigų, ką rašydavo į "Keleivį" polemikas. Syki paminu ir rankas "Keleivį" ogi žiuriu, kad tulas kunigas, rodos, Dragunavičius, kad piškina tai piškina "Keleiviu" už bedieviškumą, ir tą savo polemiką baigia keiliais lotiniškais žodžiais. Skaitau ir laižausi: saldu, gardu! Dabar, manau, "Keleivio" redaktorai jau sumušt! Neturės ką atsakyti. Bet neilgam džiaugsmas. Paimu kitos savaitės "Keleivį" ogi žiuriu, keleiviečiai kad kerta tai kerta tam jegamaščiui kaip su šluota per akis! Ir tą savo atsakymą baigia irgi kaž-kokiais lotiniškais žodžiais.

Potam, už kiek laiko, buvo išleistas net specialiai kuniginis "Keleivio" numeris ir buvo užkviesti kunigai atsiliepti. Atsirado keliasats kunigų, ką atsiliepti per "Keleivį" su savo teologinėm pasakom, bet ir čia nabaigėliai buvo labai suvolioti.

Man buvo labai nesmagu, kad kunigai neatsilaiko prieš keleiviečius, taip kaip ir bile kam buna nesmagu, kuomet ristynėse tavo mylimą ristiką oponentas mėtosi ir volioja. Bet nuo to aš ir pradėjau manyti, kad laisvamanybės idėja kunigams yra per kietas riešutas. Ir dėl to teologų silpnumo aš pasvirau prie laisvamanybės.

Tais laikais Norwoode gyvavo vienintelė D. L. K. Keistučio draugija. Tai buvo pirmutinis kultūrinis švyturys ir diegas, iš kurio išsivystė visos šių dienų organizacijos Norwoode. Ir minėtai draugystei kalbėdavo tankiausiai keleiviečiai, kaip Bagočius, Antonovas, Michelsonas, velionis J. Neviackas, Smelstorius, J. Gegužis ir kiti. Ir iš šitų prelegentų persitikrinau, jogei socializmas yra tobiliausia visuomenės tvarka, ir priejo palinkau.

Apie Lietuvą Motiną.

Jūs iškėtėt savo sparnus ir iškridot, kur pasaka skrenda. Motina verkė: kas gi, vai kas gi čia bus! Tu viena užsėki, tu viena užarki, o vaikai jau namų neberanda.

Ir daug tu, motina, sėjai po dirvą, po visą šalį. Nemaža sudygo. Bet gi pro grynąjį javą prelindo kulalai.

Sudygo standūs. Lubiniais sužaliavo. O tau, motina,—badas, nes vis tiek gi neturi javo.

Man gaila tavęs, tu senutė. Gaila tiesiog, be sentimentų. Kaip sunku, kaip sunku su posuniais buti, kai jiems nuo ryto lig vakaro juokas, o tau—ašaros krinta.

Ir vėl vaikai iškėtėt sparnus. Vaikai krykščia kažin kur toli: —Ach ta motina, ta gera senė vėl kur nereikia papuolė.

Jie pasikelia skristi, raminti, motiną guosti: —Kodėl, motina mūsų, tau taip blogai susiklostė?

O ši senutė sėdi papuošta. Klausos ir žiuri kažin kur pro šalį, tik nieko išgirsti, nieko matyti ir nieko ištarti negali.

Kažinkas sako, kad vargas prislėgė; nelaimės iš toli, nelaimės iš arti. O aš sakau: duokite jai kiek laisviau atsikvėpti ir laisvą bėit žodį ištarti.

Senutė atgis, pajauinės, pagražės. Sudainuos ir javai ir vasarąjos. Laisvė dainuot, kai širdis panorės. Laisvė, tai ištisas rojus.

Kol pavasaris bus, reikia kad ruduo dar praieitų. Reikia kad vėjas nuplėštų lapus ir užnertąjį baltą.

O dabar dar ne pavasaris. Nebus jo, jei suminėsiu žibutes, purienas ir dar ką. Pavasaris turi savotišką kvapą ir naują, kitonišką tvarką.

Čia ar iš baigsiu šiuos žodžius, šią trumpą baladę. Kai atskrisite dar vieną syki,—pavasari busitė radę.

Jonas Šimkus.

Laisvamanybė.

Laisvamanybė, tai da ne viskas. Svarbu yra susipažinti ir su ekonominiais ir socialiais dėsniais, o ypač kas liečia darbininkijos buklę. O su tais dalykais galima susipažinti studijuojant "Keleivį". Be to, pati laisvamanybė turėtų būti nuosaki, pamatinga. Nekurie argumentuoja, kad netiki ir religiją tiktai dėlto, kad kunigai užlaiko gaspadines, krauna sau lobius, žodžiu—neseka Kristaus pėdomis. Mano pažiūros skirtingos.

Kaip Aš Susipažinau Su "Keleiviu".

1905 metais Rusijoje kilo revoliucija, ir caro sostas pradėjo braškėti. Aš tuom laiku dar buvau jaunas, lankiau valsčiaus pradinę mokyklą, bet ir jaunus mano jausmus uždegė neapykanta prieš turčius ir darbo klases išnaudotojus.

1910 metais atvažiavau į šią šalį. Pirmiausia man i rankas pakliuvo "Vienybė". Bevardytas tas laikraštį užtikau straipsnį, kur buvo prielankiai aprašytas streikas. Taigi manydamas, kad "Vienybė" yra darbo klases laikraštis, užsiprenumeravau ant vienu metu.

Lukšų Juozas.

ATSIMINIMAI IS PRAEJUSIŲ LAIKŲ.

(Tas iš 9-to puslapio)

užrašyti "Keleivį" o ji man sako: "Ar nori tu, bėdievi, kad aš tau šluotą paimčiau?" Maniau, jau čia velnias bus. Bet staiga ji man sako: "Jeigu turi Maikį su tėvu, tai užrašyk." Ir aš tuoj užrašiau jai Maikį su Tėvu.

Matote, kaip žmonės suprasdavo: "Keleivis" negeras, bet Maikis su Tėvu—fain!

Isidrasinės, aš tuomet jau rodau tai moteriškai laisvamanybės "Kardą". O mano draugas siulo knygą "Socialistai ir kunigai". O, tokių tai nerodyk, sako jina! Bet palauk, čia ir kunigai. Gal jie duoda velnių socialistams,—še pinigūs!

Vieną mergina Kenoshoj (dabar turtingo bizniero žmona) pirkto daug įvairių socialistinių knygelių, žino-ma, vis manydama, kad kunigai duoda velnių socialistams. Pamačiusi laisvamanybės "kantičkas", ji susuko: "O Jėzus, ar čia giesmių knygelės? Po kiek? Duok man keturias!"

Tokius tikinčius žmones mano draugas vadindavo "kryžiokais".

Z. GAPSYS darbštus "Keleivio" remėjas ir bendradarbis Baltimorėj.

Bi idomus laikai ir mal minti, kaip mes

But štai, kilo pasaulio karas, pradėjo griuti valstybės, emė irti darbininkų organizacijos. Skilo ir mūsų LSS. Vieni mūsų draugų nuėjo su komunistais, kiti pasiliko vietoj, o treti, nežinodami kurioj pusėj stoti, pasitraukė į šalį.

Man tuomet teko apleist Kenosha, nes turėjome nusipirkt vaisių už Floridą. Metus ar daugiau Kenoshoj nebuvau. Sugrįžęs radau kuopą jau likviduotą, nes mažai draugų beliko, kiti išvažinėjo kitur; ir taip mūsų 58 kuopa liko palaidota. O buvo kuopa!

Pora metų atgal mes vėl norėjome ją atgaivinti. Pasitarę susijėme 6 draugai, bet daugiau neatsirado, todėl nutarėm da palaukt. Bet visi esame socialistai, kaip ir buvę.

Nors organizaciniai ryšiai tarp mūsų draugų vietoj jau yra sutrukę, tačiau mūsų idėja gyva. Mūsų "Keleivis" vienas iš pirmutinių tos idėjos skelbėjų Amerikoje, šiandien švenčia jau 30 metų jubilėjų. Šia proga mes visi jį sveikinam ir linkim kuo ilgiausių metų. Tesusilaukia "Keleivis" kuo didžiausios skaitytojų seimynos; tepasiekia jis kiekvieną lietuvių pastogę netik Amerikoje, bet ir Lietuvoje, kur jį labiausiai myli. Atsimenu, kai 1930 metais buvau nuvažiavęs Lietuvon, vienoj bakužėj patėmėjau prikljuotą prie sienos Maikį ir Tėvą. Žmonės maldavo, kad sugrįžęs Amerikon aš nors retkarčiais nusiųčiau jiems perskaitytų "Keleivio" numerių. Gaila, kad tenai žiauri cenzura dabar mušikių laikraščių neįsileidžia. Bet tikėkimės, kad neilgai taip bus.

Isaulinio karo laiku ir poaro kiti laikraščiai vyrav tai į dešinę, tai į kairę. "Keleivis" eina su darbininkų klase ir nenukrypo nuo socializmo principų. Šiandien jis tebėra toks pat laisvų minties ir socialistinės ejos skelbėjas, koks buvdaug metų atgal.

Ašveikinu 30 metų "Keleivis" sukaktuves ir jo leidėjus linkiu šviesti mūsų broliu lietuviu toliau.

St. Zukauskas.

Tiki laisvės priešas yra ne radikamas, bet tamsumas. — Earl M Winslow.

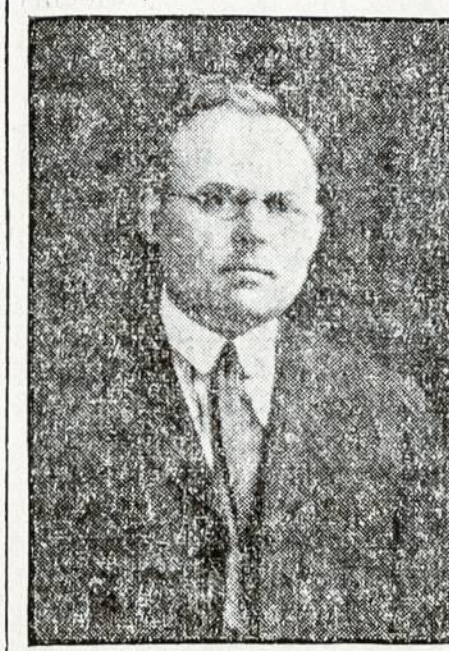
Net dideli žmonės įsipyksa kitis pakol jie numiršta. — Haywo Baun.

Per Daug Metų Pažįstu "Keleivį."

Gerbiameji "Keleivio" skaitytojai ir viso pasaulio lietuviai! Štai, jau sukako trisdešimts metų "Keleivio" jubilėjus. Jau praslinko trisdešimtis metų laikotarpis, kaip lietuvių visuomenė skaito "Keleivio" leidžiamus raštus. Juos skaito visokių pakraipų žmonės. Skaito katalikai, skaito tautininkai, skaito laisvamaniai, skaito visi, i kieno tik rankas "Keleivis" papuola. Ir visi maž-daug iš jo pasimokina, nes jame telpa visokių raštų. Telpa pasaulio žinių, telpa pamokinančių straipsnių, telpa ir kritikos. Taigi visi gali rasti pasiskaitymo pagal savo nusistatymo ir skonį.

gelis tų pomirtinių baisenybių apleido jų namus. Ir po šiai dienai jie lieka "Keleivio" skaitytojais ir jaučiasi laimingi, kad po mirties nebus pragaro.

Aš atvažiavau į šią šalį dar vaikėzu budamas, vos turėdamas penkiolika metų amžiaus, ir da jokių raštų gerai nepažindamas. Da negalėjau nei vieno daug peikti, nei kito girti, nes tais laikais visokie raštai Lietuvoje buvo draudžiami. Aš pirmiausiai apsistojau nedideliame Lewistono miestyje, Maine'o valstijoje, ir pirmutini "Keleivio" numerį man davė paskaityti Jonas Kazlauskas. Buvo tai senyvas žmogus ir jau ilgoką laiką Amerikoje išgyvenęs. Jis mylėdavo skaityti, mylėdavo ir kitus paraginti kad skaitytų.

JONAS JARUS

nuolatinis mūsų korespondentas ir remėjas iš Clevelando.

Trisdešimties metų laiko tarpas, tai nelabai didelis laikas. Daugelis iš mūsų jau esame pergyvenę trisdešimtį metų, o tačiau daugelis nieko naudingo nenuveikė nei sau, nei visuomenei. Ir nevienas manom, kad tai buvo labai trumpas laikas ką atsiekti. Bet pažvelgus į "Keleivio" nuveiktus darbus, noroms nenoroms kila klausimas, argi tas trisdešimties metų laikas nėra daug ilgesnis, negu aš maniau? Ar iš tiesų aš savo laiko neleidau dykai, nepanaudodamas jį geresniems tikslams. Mes matome, kad "Keleivis" atliko didelę užduotį, pasiekdamas tiek lietuvių namų po visą pasaulį ir suteikdamas jiems visokių žinių. Juk tai buvo milžiniškas darbas, išplatinti "Keleivį" kiek jis yra išplatintas.

Bet tai dar neviskas, kad "Keleivis" tiek išsiplatino po visą pasaulį. Jeigu mes pažvelgsim į viską, ką jis turėjo pergalėti, pakol atsiekt savo vietos, tai pamatysim, kad jis visą turėjo eiti prieš audras. Tai parodo, kad negalima nei vienos draugijos sutverti, nei laikraščio išleisti, nei kitokio visuomeniško darbo atlikti be kritikos, be priešių, norinčių tau kelią pastoti. Norėdamas savo tikslo pasiekti, turi viską nugalėti. Tą turėjo ir "Keleivis" padaryti.

Atsimename tuos laikus, kada žmonės dar labai buvo prisirišę prie tikybos. Bijojo velnio, bijojo kitokių baidyklų, galų gale bijojo patys savęs. Gyvendami Lietuvoje jie buvo kunigų įbauginti, ir tikėjo, kad tokios baidyklės ištikrųjų buvo vandeniu, o kitom dviem—virš vandens.

Tai buvo stačiai dvasios liga, kuria sirgo kone visi lietuviai. Bet kada "Keleivis" vienokiu ar kitokiu budu pasiekė jų namus, jie tuoj pradėjo susipažinti su jo raštais, su jo patarimais, ir dau-

AR ŽINOTE, KAD--

Lincolnas nuolatos susirašinėdavo su Karoliu Marksu ir ragindavo darbininkus organizuotis netik namie, bet ir su kitų šalių darbininkais. Apie tai rašo Milvauke miesto majoras Hoan savo brošiuroj "Abraham Lincoln—a real American," kurią galima gauti už 5 centus Socialistų Partijoj, 549 Randolph st., Chicago, Ill.

Iš didžiųjų valstybių tik trys tebėra da nepasiekiamos telefonu iš Amerikos, butent, Rusija, Kinija ir Naujoji Zelandija.

Maskvoje neseniai buvo atidaryta mokykla, kur parašutininkai mokinasi šokti iš orlaivių.

Meksikoje rasta iki šiol da nematyta žuvies rūšis; ji turi keturias akis ir, plaukiodama vandens paviršium, dviem akim žiuri po kiois baidyklės ištikrųjų vandeniu, o kitom dviem—virš vandens.

Amerikos gyventojai suvartoja dusyk daugiau gazolino, negu geriamojo vandens.

Vokiečiai išvystė orlaivį, kuris gali nešti 10 žmonių ir lėkti 250 mylių į valandą.

Pirmoji Valstiečių "Respublika" Lietuvoje 1905 Metus Atsiminus.

Viso pasaulio valstiečių judėjimo istorija mirga ir raibsta tukstančiais įdomių faktų. Lietuvos valstiečių judėjimo istorijoje, taip pat galima rasti gražių ir įdomių kovos už geresnę buitį faktų.

Pavyzdžiui, istorijos išaiškintas ir nustatytas neginčijamas faktas, kad Lietuvoje savo laiku gyvavo net atskira valstiečių "respublika," kuri demokratišku būdu pati valdėsi ir tvarkėsi. Kada tai buvo?

Tai buvo dar tais laikais, kada Lietuva ir Lenkija sudariusios vieną jungtinę valstybę, kurią valdė ponai bajorai, o liaudis-valstiečiai vilko tų ponų jiems užkrautą baudžiavą. Tai buvo 1769 metais t. y. maždaug prieš pusantro šimto su viršum metų.

Vilniaus mieste gyveno kunigas Paulius Bžostovskis. Tai buvo žmogus, tapęs kunigu ne iš pašaukimo, bet karjeros sumetimais, nes buvo kilęs ne iš didikų, bet paprastų bajorų luomo, o tais laikais aukštesnės vietos švietiškos valdžios įstaigose galėjo užimti tik didikai. Ir tik dvasiškoji prastėnės kilmės žmogus galėjo pasiekti aukštesnės padėties, valdžios ir turtų.

Bet kunigystė jam mažai terupėjo. Jis labiau domėjosi mokslu, kuriam rengėsi ilgainiui visai pasižvelsti, o ypač mėgo keliauti po svetimais šalimis. Jis buvo apkeliaavęs žymią dalį Europos, susipažinęs su kulturingesniųjų jos šalių gyvenimu, papročiais, idėjomis. O laikas tada buvo įdomus. Tai buvo Didžiosios Francūzų Revoliucijos išvakarių metas. Vakarų Europoje sklido naujos idėjos, skelbiančios laisvę, Lygybę, Brolybę ir šaukiančios į kovą už žmogaus išlaisvinimą. Šios kilniosios idėjos smarkiai veikė tuomet dar jauną P. Bžostovskį. Jis regėjo žmogaus pavergimą ir išnaudojimą ne tik Vakarų Europoje, kur jau buvo prasidėjęs smarkus revoliucinis masių bruzdėjimas, bet ir savo tėvynėje Lietuvoje, kur saulėlė dykavonių dvarponių išnaudojo ir engė tukstančių tukstančių valstiečių — baudžiauninkų. Budamas kilnesnės sielos, jis negalėjo to pakeisti ir, grįžęs iš kelionių po Europą, ėmė ir čia, Lietuvoje, skelbti Didžiosios Francūzų Revoliucijos pranašų mintis.

P. Bžostovskis ėmė raginti Lietuvos bajorus panaikinti savo dvaruose baudžiavą ir duoti valstiečiams laisvę. Bajorai iš to tik pasijuokė. Be to, ėmė pravardžioti jį bepročiu, revoliucionierium, pavojingą valstybės santvarkai žmogų ir tt. O kunigai, kurių daugumas taip pat turėjo dvarus ir baudžiauninkus, tokiu savo "kolegos" kun. Bžostovskio "priešvalstybinį veikimą" taip pat ėmė reikšti nepasitenkinimo ir smarkiai jį šnairuoti.

Tada Bžostovskis sumanė įdomų dalyką — įsteigti Lietuvoje pirmą valstiečių respubliką. Kad sėkmingai galėtų savo sumanymą įvykdyti, jis metė kunigavęs ir netoli Vilniaus nusipirko didelį dvarą, kuris vadinosi Turgeliais arba senosios Merkinės dvaru. Tai buvo 1766 m. Trim metais vėliau, t. y. 1769 m., šiame dvare jis panaikino baudžiavą ir visus baudžiauninkus, kurių buvo per tukstantį, paskelbė esant laisvais žmonėmis. Kiekvienai buvusių bau-

džiauninkų šeimai jis davė po atitinkamą žemės sklypą, iš kurio ta šeima galėjo pragyventi ir už kurią turėjo mokėti dvaro savininkui tik nedidelę, palyginti, nuomą. Daugiau jokių prievolių niekas dvare neturėjo. Jei dvaro savininkui buvo reikalingi darbininkai, tai Bžostovskis samdydavosi juos iš atleistųjų baudžiauninkų, su jais susitardamas, ir mokėdavo suderėtą atlyginimą.

Dvaro pavadinimas buvo pakeistas į Paulovą ir Bžostovskis įvedė jame tiems laikams visiškai demokratinę vidaus valdymosi tvarką. Vyriausiu dvaro šeimininku pasidarė dvaro senatas, savotiškas seimas, į kurį atstovus rinko patys valstiečiai. Bžostovskis buvo lyg ir tos savotiškos respublikos prezidentas, o visa tvarkė ir vykdė patys valstiečiai. Patys rinkosi ne tik "senatą," bet ir valdininkus, teisėjus, net policiją, kurią ši "respublika" vidaus tvarkai palaikyti taip pat turėjo. "Respublikoj" buvo įsteigta motas švietiškos valdžios įstaigose galėjo užimti tik didikai. Ir tik dvasiškoji prastėnės kilmės žmogus galėjo pasiekti aukštesnės padėties, valdžios ir turtų.

"Keleivio" 30-ties Metų Sukaktuvių Proga.

Laikraštis visuomenei yra tuo, kuo kraujo gysla kunui. Kada kraujoteka taisyklinga, kunas gaivus, žmogus jaučiasi sveikas. Taip ir laikraštis: jis žadina, supažindina, traukia vienminčius kuopon.

Per laikraštį skaitytojai netik šviečiasi, netik susipažįsta, bet ir susipranta; žodžiu — mintimis susigiminiuoja, kaip vienos krypties žmonės.

Laikraštis, lygiai kaip teatras, kurio užsilaikymas daugiausia priklauso nuo patenkinimo didžiosios laukovų.

Laikraštis daugiausia tinka žmonėms tas, kuris ku nors sugeba suįdominti skaitytojus, sukelti juose žingeidą, atsilipti į jų buklės reiką, bei skonį.

Tokiu laikraščiu lietuviai turim "Keleivį."

"Keleivis" buvo ir pasiilko laisvos minties reikšėjas, darbo žmonių švietėjas ir užtarėjas. Nekeitė savo nusistatymo, nesvyravo ir nepataikavo galingesniems; trumpai o storai, aiškiai metė teisybės žodį tiesiai kam priklausė.

Lietuvių pažangioji visuomenė ir "Keleivio" skaitytojai bei remėjai, gali pasididžiuoti susilaukę jo trisdešimties metų sukakties.

"Keleivis" turi plačią skaitytojų šeimyną netik Amerikos atokiuos kampuos, bet ir visame žemės kamuoly, kur tik lietuviai gyvena. Joks kitas lietuvių laikraštis to neatsiekė, ką "Keleivis." Jį skaito lygiai bedieviai, kaip ir dievutė. Tai visuomeniškiausias lietuviškas laikraštis!

Užtai garbė leidėjams, ypač redaktoriui Michelsonui, sugebėjusiam pataikyti į skonį didžiuliai ir nenukrypti nuo laisvai pažangios dvasios ir darbo žmonių reikalų gynimo!

Ilgiausių metų "Keleiviu!" Keliuok ir šviesk lietuvių kol mūsų tauta gyvena.

Anis Rukas.

su viršum ginkluotų vyrų, įsigyta viena patranka, o aplink visą dvarą supiltas pylimas, kad galima būtų apsiginti nuo užpuolikų.

Susitvarkius ir susiorganizavus, šioj pirmoj valstiečių "respublikoj" buvo imta manyti net savo pinigų leisti. Tai tikrai buvo lyg ir atskira valstybėlė valstybėj.

Bžostovskio įkurta "respublika" išgyvavo 26 metus. Pradžioje, visiems ano meto atžagareiviams, bajorams ir kunigams, atrodė, kad tai tik Bžostovskio fantazijos padaras, kuris greit pranyks, kai tik Bžostovskiu "nusibos žaisti su demokratinėmis idėjom." Bet kai pamatė, kad tos "fantazijos padaras" nenyksta, o rodo palinkimo kaskart vis labiau plėstis ir augti, augti į visai rimtą valstiečių savivaldos vienetą, nusigando kunigai su kitais reakcininkais ir ėmė skusti Bžostovskį Varšuvos seimui. Esą, Bžostovskis savo "respublikos" pavyzdžiu tvirkinas Lietuvos dvarų baudžiauninkus ir keliąs krašte "revoliucijos pavojų." Mat,

Paulovo "respublikos" piličiai, demokratiškai tvarkydami, prakuto medžiaginiai, praturtėjo, apsišvietė, pamėgo laisvę, nepriklausomybę, savistovumą, o aplinkinių ir bendrai visos Lietuvos dvarų baudžiauninkai, kurie po senovei tebekentė savo ponų jungą ir bizuno smugius, to viso prisizūrėję, ėmė Bžostovskio "respublikonams" pavydėti ir žinoma, tokio pat, kaip jų, gyvenimo geisti. Suprantama todėl, kad Bžostovskio kaimynams buvo pagrindo dėl šios respublikos nerimauti ir skustis.

Bet pirmąją Lietuvos valstiečių "respubliką" sužlugdė ne bajorų ir kunigų skundai. Uždrausti Bžostovskiui elgtis savo dvare taip, kaip jis pats nori, nei Varšuvos seimas negalėjo. Paulovo valstiečių "respublika" žlugo tik išbrovus į Lietuvą "usams. Bet ir po rusų įsibrovimo (1792 m.) "respublika" dar tris metus gyvavo ir tik 1795 m. po nenusišokusio Kosciūškos sukilimo, kuriame ir paulaviečiai su savo kariuomene dalyva-

vo, "respublika" baigė savo dienas. Dvaras atiteko kitam savininkui, kuris panaikino respubliką ir grąžino baudžiavą. Žmonėms paliko tik gražus atsiminimas apie dvidešimt šešis metus laisvo ir nepriklausomo gyvenimo, kurį jie sugebėjo geriau ir naudingiau tvarkyti už dykavonių ponus.

P. K.

Kiek Amerikai kaštavo pasaulio karas?

Nors mušiai su vokiečiais Vakarų Fronte buvo sustabdyti 1918 metų 11 lapkričio, tačiau karo pabaiga buvo paskelbta tik 1921 metų 2 liepos. Kaip Jungtinių Valstijų iždas apskaičiavo, iki karo pabaigos Amerika išleido jam 25 bilionus ir 729 milijonus dolerių grynaus pinigais. Bet čia karo išlaidos da nepasibaigė. Nuošimčiai už paskolas ir pašalpa sužiestiems yra mokama iki šiai dienai. Išmokėjus dabar karo veteranams bonusą, Amerikos karo išlaidos pasieks jau \$45,200,000,000.

K. VIDIJUS.

Pilsudskio Testamentas

I.

Yra daug žmonių, kurie dar gyvi budami padaro raštu tam tikrą pareiškimą, kaip jų paliktas turtas turėtų būti suvartotas, o kartais ir kaip su jų kuno liekanomis turėtų būti apsieita. Šitoks raštas yra "Paskutinis Testamentas" ir jis privalo būti vykdomas.

Testamentų yra visokių, taip kaip yra ir visokių žmonių, kurie braido po mūsų juodos žemelės purvyną. Vieni rašo, testimentą iš meilės savo artimiesiems, kiti rašo tik dėl to, kad jiems koks norint gudriagalvis yra įkalbėjęs taip ar kitaip pasielgti; treči rašo dėl to, kad per visą savo gyvenimą nevaliojo išsitemkti savo paties kailyje dėl perdėto egoizmo; ketvirt, ypač tie, kurie mano kad jiems vyžas padžiuvus visas pasaulis nueis velniop, jeigu jie nepaliks nurodymų, kaip tas pasaulis turėtų būti tvarkomas, kuomet jie nudardės į Dantės "Inferno"!

II.

Koks buvo turinys Pilsudskio testamentą, mažai kam yra žinoma; bet nėra nei svarbu pasauliui tą žinoti. Niekam nėra įdomu žinoti kam jis paliko Lietuvos žemelės plotus, kuriuos jo protėviai iš mūsų žmonių išplėšė, ar kam jis paliko savo aušini karda, kurį jam nupirko už kruvinai uždirbtus Amerikoje centus lenkai ir mūsų apakę miesčionys, kurie save "proše panais" mėgsta vadinti.

Kad Pilsudskis rašė savo testamentą ir apie politinį savo nusistatymą, nėra didelės abejonės. Jis buk tai pasakęs, kad "Wilno jest moje miasto, a ziemia wilenska jest moja ziemia." Kas tąsyk dėjosi seno dvarponio makaulėje, sunku pasakyti. Gal švystelėjo jo arterijų sukietaisios smegenyse sąžinės kankinimas, prisiminus garsaus poeto Mickievičiaus ilgėsio žodžius: "O, Litwo, ojezyny moja..." O gal jam nubodo žvanginti kardu po no sia Voldemaro Ženevoje, kada "švogerių sindikatas" bovinosi prie fivi-kleko Kaine. Kas šiandien gali pasakyti?

III.

Ponas Pilsudskis manė esąs didelis žmogus. Jis atstatė Lenkiją, kurią lenkų didikai buvo pralėbavę pabaigoje aštuonioliktos šimtmečio. Buvo jis Rusijos revoliucionierius; buvo rusų armijos neistikimas karius; buvo politinis kalins, buvo diplomatas, buvo diktatorius, buvo savo tėvų žemės išdavikas, jos pavergėjas ir tiromas; žodžiu, jis buvo senosios feodalinės sistemos lordas, su devynioliktojo ir dvidešimtojo amžiaus politura.

Kada šitoks žmogus įsigėdžia parašyti savo "Paskutinį Testamentą," visuomet galima laukti didelių kurjojų. Ir tas kaip tik pasirodė Pilsudskio testamentas. Savo testamentu jis parodė, kad jis jautėsi esąs "Uebermensch," nes kitaip negalima būtų

suprasti, kokiems velniamis jis įsigėdė būti suskaldytas į tris "post mortum" dalis.

Savo testamente jis reikalavo, kad jo seni kuno gabalai būtų pašarvoti šalia buvusių Lenkijos karalių Wawelio rumuose — Krokuvoje; jo širdis — Vilniaus katedros rusyje, ten kur Lietuvos kunigaikščiai įlėsi; o jo smegenis pasiųsti mokslininkams (gal į patologijos laboratoriją), kad ištyrėtų "viršžmogio" proto eminacijos aparatus.

Žinoma Pilsudskis, Lietuvos bajoras, trijose šmoteuose! Kaip romantiška! Psichologai, budėkite... Seno aristokrato išsigimusi siela jums duos labai daug medžiagos jūsų studijoms.

Idomu dar ir tas, kad tie, kurie save dideliais žmonėmis laiko, negali apsieiti be trejųjų. Trys lygus vienam, o vienas lygus trimis. Še tau, Jurguti, imk ir sugromuok!

Paprastam piliečiui šita metafizinė formulė niekadados nebuvo, nėra ir nebus suprantama.

Tai yra fiziko-metafiziko-teologiko-magiko sąpaliojimas, atatinantis tik tingiam samprotavimui tokių ponų, kaip Pilsudskis ir Vatikano juodosios armijos vergų mainikautojai.

IV.

Lietuvos bajoras lenkų karalių mauzoleume pašarvotas... "Lietuva, tėvyne mūsų, tu didvyrių žemė"...

Pašarvotas be smegenų ir be širdies. Mes, lietuviai, ištikrųjų turėtume būti labai dėkingi taip Pilsudskiui, taip ir lenkų tautai už tai, kad jo kuno gredai neterš mūsų nymylėtos žemelės. Tik viena yra mums liudna, kad tiro no širdis pakliuvo į mūsų tautos istorinį šventnamį. Mums kur kas būtų ant širdies lengviau, jei lenkai būtų parodavę Krokuvos gatvėse jo širdį užsimovę ant kruvino Želigovskio kardo! Mums jo širdies nereikia, nes:

Širdis išpiauta iš krutinės, Neras daugiau savo tėvynės! Ji sutrunys, nors aukso karste But pašarvota... Jis nebarstė Nei ašara, nei tautos smėlis, Nei lapai laurų, nei aušros šešėlis!

Ateis laikai, sunau paklydęs, Kad lietuviai dulkės išvydęs Tavo širdies, aukso dėžėje, Su panika sakys: laikai praėjo, Kad ISGAMOS širdis trunėtų Šale TAUTOS grabų sudėtų!

MUSŲ TAUTOS SLIBINAMS.

Mūsų tėvų žemelė jauki; Ir ją visų mūsų siela plaukia. Ir nors širdis miršt dėl gangrenos, Mūsų vaikams ateis naujiena, Kad perkupčiams mūsų šalėls Praryti mus nebėra galės.

K. Vidijus.

1905 metai amžinai bus minimi plačiųjų darbo žmonių masių. Tai lyg galingas švyturys, kuris rodė, rodo ir rodyti kelią visiems vargantiesiems į laimingesnįjį rytojų. 1905 m. kovų patyrimai grūdina pilnutes pažangos — laisvės, lygybės ir brolybės valstijos kūrėjus. Ir džiugu minėti tasai laikotarpis.

1905 m. pradžioje visą Rusiją apėmė revoliucijos gaisras. Į gyvenimo aikštę išėjo vakarykštį vergai ir tvirta, nuo darbo pajuduosia ranka sukrėtė caro sostą, pareikalavo sau teisių. Rusijos gyventojų padėtis buvo sunki. Ir valstiečiai ir darbininkai mirko varge. Valdininkų cenzura gniaužė kiekvieną laisvesnį pragiedrulį. Sibiro tyrumai, kalėjimų štangos, kartuvės ir durtuvai užčiaupdė darbo žmonių burnas. Visame krašte teskardėjo 120 tukstančių dvarininkų, fabrikantų šuniavos ir kazokų nagai. Be to, Rusija įsimašė ir karą su Japonija. Manyta japonus užmėtyti kepurėmis. Tačiau dalykai pasisuko antrai. Tolimaj Mandžurijoje, įvairiuose Port Arturose ir Korėjos pakraščiais japonų armotos rijo tukstančius nekaltų žmonių.

Dvasinio ir medžiaginio išnaudojimo taurė persipildė!

1905 m. sausio 9 d. Petrapiolio darbininkai išėjo į gatvę. Eišenos priešakyje nešta kryžiai ir caro paveikslas. Ejo prašyti caro amnestijos politiniams kaliniams, 8-ųjų valandų darbo dienos ir spaudos bei žodžio laisvės. I ramų prašymą caras atsakė šuviais ir kazokų nagais. Darbininkai, pamatę gerojų nieko nelaimėsią, pasitraukė į barikadas.

Mitingai. Streikai. Visi bunda.

Mikalojus II savo pakalikams duoda griežtą įsakymą: "za caria, za otiečestvo, za vieru"... "strieliat, patronov nie žalet."

Caro valdomi kraštai apgruvo krauju, degančios barikados apgesoma lavonais:—1905 m. pabaigoje revoliucija įlūžo.

Mums lietuviams 1905 m. brangūs tuomi, kad laisvės sukilimo gandas pasiekė ir mūsų kaimų lušnas. 1905 m. išjudino Lietuvos gyvenimą ir pastumėję jį į erdvesnį vieškelį.

Žmonės regį ir jaučią neatsispybęs ryžtingai ėmėsi darbo. Štai kaipurios ištraukos vieno 1905 m. socialdemokratų atsišaukimo:

"...Mums rupi išgriauti caro valdžia ir činauninkų sauvalė, panaikinti visokie vyriausybės prispaudintai ir neteisybės, pašalinti turtingųjų viešpatavimas mūsų gadynėj."

"Mes šiandien einame prie to, kad būtų sušauktas Įsteigiamasis Seimas Vilniaus mieste, išrinktas Lietuvos gyventojų visuotinių teisiu, lygiu ir slaptu balsavimu, neskiriant tautos, tikėjimo ir lyties."

"Nepadėkim ginklų, kol lei nebus galima Lietuvos išrinktiesiems susirinkti ne Petersburgu, o Vilniuje ir čia nutarti, kokia toliau turi būti Lietuvoj valdžia..."

"Šnypus, išdavikus iš saaviškių, visus, kas nemoka

liežuvio sulaikyti, bauskite taip, kad kitą kartą nedrįstų caro valdžiai prieš mus tarnauti."

Vilniaus Seimo mintį iškelė pirmieji Lietuvos Socialdemokratai.

1905 m. gruodžio 4 d. suvažiavo Vilniun arti 2,000 atstovų. Seimas posėdžiavo 2 dienas. Priimtoje rezoliucijoje buvo šitaip pareikšta:

"Reikalauji Lietuvai autonomijos su Seimu Vilniuje... Jei norime įgyti autonomiją, turime pirmučiuosia sugriauti dabartinę mūsų tautos prispaudėjų tvarką. Todėl reikia nemokėti valdžiai jokių mokesčių, uždaryti degtinės monopolius, neleisti vaikų į rusiškas mokyklas, neiti į dabartinės valdžios įstaigas, neleisti savo brolių kareivauti ir tt."

Reikia pastebėti: pasiūlymus Seimo posėdžiui dauguma pažangių valstiečių dar sušaukė antrą griežtesnį susirinkimą, kuriame reikalavo jau ne autonomijos, bet Lietuvos nepriklausomybės:

"Mes, Lietuvos valscionys, tvirtai tikime, jog tik tada galėsime žmoniskai gyventi, kada mes patys valdysime, kada valdžią sau rinksime, kada visą mūsų kraštą — Lietuvą valdys Seimas Vilniuje. Pasiuntinius Vilniaus Seiman galės rinkti visi suaugę Lietuvos gyventojai, kiekvienas galės tiesiai ir slaptai paduoti savo balsą už tą, kurį jis nori rinkti, nes jeigu rinkimai būtų ne dėl visų lygūs, jeigu rinks ne tiesioginiu ir ne slaptai, tai tenai mūsų užtarytojų nebus ir mūsų rinktinė valdžia skriaus mus, kaip kad skriaudžia šiandien rusų valdžia..."

Seimo ir valstiečių nutarimai paplito po visą lietuvių kraštą. Caro valdžia ėmė trauktis: buvo įvesta lietuvių kalba pradinėse mokyklose, leista mokyti lietuviams, leista burtis draugijoms, ir tt.

1905 m. išjudintas gyvenimas nesustojė. Truklytojų buvo. Bažnyčiose, sinagogose ir cerkvėse buvo sakomos reakcionieriški pamokslai. Pav. 1905 m. buvo išsakykliu skaitomi Antanavičiaus (Seinų prelatas) raštai: "...kas priešinas vyriausybei, priešinas Dievo įstatymui"... "Jeigu ateitų pas jus (revoliucionieriai)...neduokite jiems išeiti nuo jūsų nenubaustiems... Išduokite juos į vyriausybės rankas... Taip mokino pral. Antanavičius. 1905 m. caras išleido 2 svarbesnius manifestus: rugpjūčio 6 d. apie Dumą ir spalio 17 d. apie šokišias tokias politines laisves.

Spraga jau buvo pralaužta. Nors atėjo 1906 m. reakcija, nors siautė baudžiamieji buriai, — nepaliaujamai aušo aušra. 1917 m. Rusijos imperija subirėjo. Vairą paėmė vakarykščiai vergai.

Žmonijos pažangos, kultūros istorijoje 1905 metai įrašyta aukso raidėmis.

J. Staudras.

Žmonės serga "šalčiais" ne dėl šalto oro, bet dėl to, kad užsikrečia tam tikrais mikrobiais.

Amerikos žydai pasižadėję sukelti \$10,000,000, kad padėtų 1000,000 Vokietijos žydų įsikurti Palestinoj.

KAIP ŽLUGO RUSIJOS CARIZMAS.

(PARAŠĖ P. KEŽINAITIS,
"Jaunimo" redaktorius.)

Kai Rusijos visuomenė galutinai įsitikino, kad carizmas slėgs ją kaip jau slėgė per 300 metų, tai ryžtingesnieji jos sluoksniai ėmė galvoti apie priemones kovai su nepakenčiama tvarka. Ypačiai didelio, stačiai revoliucinio aktingumo ėmė rodyti besimokantieji jaunuomenė — studentija ir moksleiviai. O studentijos tuo laiku Rusijoje, palyginti, buvo jau nemažai. Nežinant visų valdžios pastangų neprileisti liaudies prie apsišvietimo, vis daugiau ir daugiau paprasto valstietiško ir darbininkiško jaunimo brio vėsi į mokyklas, gimnazijas, universitetus. Ant savo kailio patyręs caro valdžios pavergtosios rusų liaudies vargus ir nelaimės, toksai jaunimas, igijęs mokslo ir per jį supratęs tikrasias tų vargų ir nelaimių priežastis, degte degė didžiausia prieš carą ir jo valdžią neapykantą. Universitetai tapo tikrais revoliucinių idėjų ir sąjūdžių žiniainiais. Iš čia sklisdavo po visą kraštą pažangiosios idėjos, susipratimai ir šukiai į kovą su savivaliautojais.

Iš pradžių ta kova buvo vedama už universitetų autonomiją, kurios valdžia nenorėjo duoti ir ilgai nedavė, bet ilgainiui santykiai tarp valdžios ir studentijos taip paastrėjo, jog jau Aleksandro III valdymo metu ji įgijo visiškai revoliucinį pobūdį. Ir jau trumpai prieš 1905 metus Rusijos studentija kėlė ne tiek universitetų autonomijos klausimą, kiek iš viso bendrus visam kraštui reikalavimus įvesti šalyje teisėtą, demokratinę santvarką.

Studentija Rusijos revoliucinio judėjimo istorijoje savo darbais ir žygiais įrašė heroiskiausias puslapis. Beveik didesnė pusė visų labiausiai pasižymėjusių revoliucionierių, kovotojų už žmonių teises ir laisvę, buvo studentai. Tai buvo daugumoje kilniausios sielos idealistai, pasiryžę už savo idėją net gyvybę paaukoti. Ir aukodavo. Kai šio šimtmečio pradžioje reakcija Rusijoje ypatingai smarkiai ėmė siusti, ir kai socialistų revoliucionierių partija, kuri veikė nelegaliai, o savo centrą laikė užsieny (Sveicarijoje), nutarė pradėti prieš aršiausius carizmo šulius terora, tai į šį pavojaingą darbą, iš kurio retai kas gyvas grįždavo, pirmieji stojo kaip tik studentai.

Rusijos socialistų revoliucionierių partija, nutarusi teroro būdu pradėti kovą su šėštantuoju carizmu, per, palyginti, neilgą laiką įvykdė visą eilę stambių atentatų. Taip 1902 m. pavasarį partijos nutarimu buvo užmuštas vidaus reikalų ministras Sipiaginas, kurį nužudė studentas Balmaševas. 1903 m. pavasarį užmuštas Ufos gubernatorius Bogdanovičius; 1904 m. vasarą revoliucionieriaus Sazonovo mesta bomba užmuštas vidaus reikalų ministras Pleve; 1905 m. vasario mėn. studento Kaliajevo bomba užmuštas Maskvos generalgubernatorius, caro dėdė, didysis kunigaikštis Sergejus Nikolajevičius.

Tai stambesnieji užmušimai. Be jų buvo įvykdyta dar visa eilė smulkesnių atentatų tarp provincijos aukštesniųjų caro valdininkų.

Teroro aktai caro valdžiai įvarė nemažai baimės, bet

jos nenuvertė. Vien teroristinių veikimų to ir negalima dar buvo padaryti, nes dar nebuvo pilnumoj subrendusios tos sąlygos, dar nebuvo išaugusios tos jėgos, kurios galėjo suduoti caristinei tvarkai lemiantį ir paskutinį smūgį. Bet tos sąlygos jau brendo, tuoj jėgos jau augo. Ir tą brenimą bei augimą spartino pats carizmas, kuris savo elgesiu ir darbais juo toliau, juo gilesnė kasė prarają tarp savęs ir visuomenės. Galiausiai ta praraja pasidarė tokia gili ir plati, jog valdžia pasiliko sau, o visuomenė — sau, ir vienas kitą laikė savo aršiausiu priešu. Ir 1905 m. revoliucijos išvakarėse Rusijoje jau nebuvo nei vieno tokio visuomenės sluoksnio, kuris nebūtų buvęs nusistatęs prieš carą ir jo valdžią. Caro ir jo valdžios lygiai neapkętė ir inteligentai, ir valstiečiai, ir darbininkai.

Rusijos darbininkai 1905 m. revoliucijos išvakarėse jau sudarė visiškai susiformavusią proletariato klasę, kuri savo skaitlingumu ir svarbiausia, ilgainiui pakilusiu klasiniu susipratimu kaip tik tai išugdė tą jėgą, kuri tiek 1905 m. revoliucijos sąjudy, tiek iš viso carizmo pašalinime suvaidino vieną labiausiai lemiančių vaidmenų.

Nors prastiems žmonėms, laudžiai Rusijoje, valdant ją carui, bendrai buvo bloga gyventi, bet miestų darbininkams buvo už vis blogiausia. Jie buvo išnaudojami, kiek tik galima. Juos versdavo dirbti kuolgiausiais, o mokėdavo pačius niekus. Nekartą darbininkai neteikė kantrybės, subruzdavo kovoti už savo teises ir reikalavimus sutrumpinti darbo laiką, mokėti žmonišką atlyginimą.

Kai kada darbininkai šį ta laimėdavo. Bet ir tie ne dideli laimėjimai darbininkams nepigiai atsidavė. Valdžia kiekviename ramiausiame darbininkų reikalavime pagerinti jų medžiagines sąlygas imatydavo tuoju "kramolą," maištą ir suimnėdavo darbininkų vadus, žiauriausiai jiems keršydama. Tokie santykiai žinoma, negalėjo kelti darbininkų tarpe simpatijų caro valdžiai ir darbininkų kova už savo ekonominius reikalus pamažu darėsi kova ir už politines laisves. 1905 m. revoliucijos išvakarėse politiniai Rusijos darbininkų reikalavimai jau stovėjo svarbesnėje vietoje už ekonominius reikalavimus. Mes darbininkija jau buvo įsitikinusi, kad, tik iškovojusi politinę laisvę, ji išsikovojo sau ir medžiaginę gerovę.

1905 metų revoliucija prasidėjo taip vadinamuoju "Kruvinuoju Sekmadeniu" — įvykiu, apie kurį vėta plačiau pakalbėti.

Jau 1904 metų pabaigoje Petrapily ir kituose stambesniuose Rusijos pramonės centruose prasidėjo darbininkų streikai, kurių pagrindu gulėjo jau paminėtos čia priežastys. Ypatin-gai didelis streikas buvo Petrapily, kur streikavo šimtai tukstančių darbininkų. Valdžia, darbininkams nuraminti, be kitų priemonių, ėmėsi provokacijos. Dar prieš dešimtį metų ji per savo agentą ir provokatorių kunigą Gaponą, kad suskaldyti darbininkų jėgas, organizavo "Petrapilio miesto fabrių ir dirbtuvių darbininkų sąjungą," kurių tikslas buvo "šviestis ir

"KELEIVIO" REDAKCIJOS ŠTABAS

Iš kairės į dešinę sėdi redakcijos padėjėjas, Kurkulis ir Rokas Židžiūnas, ir pats redaktorius S. Michelsonas.

Kurkulis dirbo "Keleivio" redakcijoje dar prieš Lietuvų Socialistų Sąjungos skilimą. Paskui jis išvažiavo prie LSS. organo "Kovos" dirbti ir, Sąjungai skilus, nuėjo su komunistais. Vėliau girdėjome, kad jis išvažiavo Rusijon ir esąs tenai kažin kokių valdininku.

lavintis religiniai tautiškoji dvasioj."

Valdžia tikėjosi per šią organizaciją apsaugosianti darbininkus nuo socialistų propagandos ir išlaikysianti juos savo įtakoj, Gaponas gi, tos organizacijos vadas, darbininkuose turėjo didelės įtakos. Jam pasisekė suburti į savo sąjungą tukstančius darbininkus, kurie jo, kaip vado, akiai klausėsi. Jis mokėjo jiems įkalbėti, kad caras yra geras, kad jis pagerins darbininkų buklę, tik reikia jį paprašyti, o ne reikalauti ir maištauti kelti. Ir Gapono mulkinami darbininkai garbino "gerąjį carą."

Bet streikų banga ir kilęs drauge su ja politinis darbo žmonių sąjūdis palietė ir žaponiškąją darbininkų sąjungą. Išėjo pagaliau iš kantrybės ir "gerojo caro" varbintojai, ir tarė savo vakiui, kad jau atėjo laikas "paprasyti" tą "gerąjį carą" duoti žmonėms laisvės ir duonos. Ir štai, 1905 m. sausio 22 d. (senuoju kalendorium, sausio 9) kunigas Gaponas išvedė į gatvę tukstančius savo vadovaujamų darbininkų. Tai buvo sekmadienis. Dešimt-tukstantinė minia vyru, moterų ir vaikų su šventais paveikslais ir kryžiais patraukė gatvėmis prie caro rūmų, nešinėti peticija, kurioje buvo parašyta:

"Mes, Petrapilio darbininkai, atėioame pas tave (carą). Mes — nelaimingi, šniekinti vergai, mes prislėgti despotizmo ir sauvės. Kai persipildė mūsų kantrybės taurė, mes liovėmės dirbti ir prašėme mūsų šeiminkus duoti mums tik tą, be ko gyventi negalime. Bet visa tai liko atmes-ta. Mes čia, daugelis tukstančių, kaip kad ir visa rusų tauta, neturime jokių žmoniškų teisių. Ačiū tavo valdininkams mes tapome vergais.

"Mes reikalaujame amnestijos visiems politiniams kaliniams, reikalaujame sąžinės, žodžio, spaudos, organizacijų ir susirinkimų laisvės. Reikalaujame teisingo atlyginimo už darbą. Reikalaujame žemės reformos. Reikalaujame sušaukti steigiamąjį seimą, kuris turi būti renkamas visuotinu ir lygiu balsavimu."

Peticija baigiasi tokiais žodžiais: "Viešpatie! Neatsakyk pagalbos tavo žmonėms! Sugriauk sieną tarp tavęs ir tavo žmonių. Įsakyk ir pri-

siek, kad išsipildytų prašymai mūsų, ir tu padarysi Rusiją laimingą. Jei ne, tai mes pasiryžę čia jau numirti. Mums tėra du keliai: laisvė ir laimė, arba kapai."

Veltui taip nužemintai prašė darbininkai carą laisvės ir laimės. Caras pasiūlė jiems kapus ir į ju nužemintą prašymą atsakė kulkomis. Minia norėjo, kad caras jiems pasirodytų. Jam buvo garantuota, kad niekas prieš jį gyvybę nepasikėsins. Bet caras, vietoj sąvės, pasiuntė prieš minią raituosius ir pėsčius kareivius, kurie paleido į darbą šautuvų ir kardus. Šimtai vyrių, moterų ir vaikų buvo užmušti, tukstančiai sužeisti.

Didelis pasipiktinimas sukėlė visą kraštą. Tokio žveržkurno nebuvo laukiamas net iš tokio budelio, kokių buvo caro valdžia. Visuomenė galutinai suprato, kad suvaldyti šėlstantį carizmą tegalima ne gražiais žodžiais ir prašymais, o tik organizuota visos tautos kova. Ir tauta ėmė tai kovai rengtis. Pirmoji atsiliepė studentija, kuri tuoj po kruvinąjo sekmadienio įvykių paskelbė streiką ir išsivažinėjo po visą kraštą rengti liaudį lemiančiam mušui su carizmu. Visą 1905 m. vasarą kraštas virė ir kunkuliavo smarkiu revoliuciniu sąjūdžiu, kuris darėsi vis didesnis. Bruzdėjimas apėmė ne tik darbininkiją ir valstiečius, bet ėmė briautis ir kariuomenę. Birželio mėn. Juodojoje juroje sukilo didžiausio rusų karo laivo "Kniaziaus Potiomkino" įdėgla, kuri iškėlė raudoną vėliavą ir pasiskelbė nepripažįstanti caro valdžios. Bet tai vis dar buvo "menkėliai." Revoliucinis bruždėjimas virto jau tikra revoliucija 1905 metų spalio mėnesį, kada per visą kraštą persirito milžiniška streikų banga — sustoio vaikščiojė traukiniai, paliovė veikės paštas, telegramas, telefonas, sustreikavo visi fabrikai, dirbtuvės, įmonės, net įstaigos.

Šį kartą caro valdžia nusigando. Ji, pagaliau, pamatė, kad represijomis ir jėga įsisiubavusios revoliucijos jau nenumalšinsi. Griežtesnėmis priemonėmis pavertojimas galėjo tik dar labiau žmones įpykinti ir pagreitinti carizmo galą. Tad reikėjo pradėti gelbėtis, ir jau spalio 30 d. (senuoju kalendorium, 17 d.) caras išleido į tautą manifestą, kuriame pasižadėjo:

1. Suteikti visam kraštui žodžio, spaudos, organizacijų ir susirinkimų laisvę.

2. Pravesti visuotiniu, lygiu ir slaptu balsavimu rinkimus į Valstybės Dumą (seimą), ir

3. Neleisti be seimo sutikimo jokio įstatymo ir leisti žmonių rinktiems atstovams kontroliuoti valdžios bei atskirų jos valdininkų darbus.

Tai buvo jau didelis caro nusileidimas masių reikalavimams, o žmonių toks pat didelis laimėjimas. Tiesa, griežčiau nusistačiusios grupės ir sluoksniai šiuo laimėjimu nenorėjo pasitenkinti ir siekė visišką caristinės tvarkos pašalinimo. Tauta buvo įspėjama netikėti caro pažadams ir vesti kovą iki marto, t. y. iki caro nuo sosto nuvertimo. Bet dauguma tikėjosi, kad caras savo pažadus ištesės, ir buvo linkus pasitenkinti tuo, kas iškovota. Revoliucinis upas po manifestą paskelbimo nuslogo ir kraštas ėmė rengtis rinkimams į seimą. Tiesa, dalis griežčiau nusistačiusios visuomenės, kaip Maskvos darbininkija, nenurimo ir ruodžio mėn. surengė Maskvoje ginkluotą sukilimą: pastatė gatvėse barikadas ir pradėjo kruviną kovą su caro valdžia ir jos šalininkais. Bet, nesulaukę pagalbos iš likusios visuomenės, Maskvos darbininkai kovą pralaimėjo. Sukilimas kariuomenės pagalba buvo žiauriausiu būdu numalšintas.

Maskvos sukilimo numalšinimu baigėsi 1905 metų revoliucija. Ji, tiesa, nedavė pilnumo to, ko Rusijos liaudis troško ir siekė. Bet vis dėlto jos iškovoti laimėjimai buvo nemaži. Nors caras vėliau ir neįstėsejo pilnumo savo pažadų ir sten-gėsi apgaudinėti liaudį, kaip apgaudinėjęs, bet žmonijos atsisakė rinkimų jau nebeboikotavo ir ėjo į juos galingu frontu. Tačiau šios Dumos amžius buvo dar trumpesnis. Valdžia priki-ba, kad Duma socialdemokratų frakcija rengianti rinkluota sukilimą ir pareikalavo Dumą išduoti teismui visus socialdemokratų atstovus. Duma atsisakė tai padaryti ir ji buvo tuoj paleista.

Po 1905 metų revoliucijos caro valdžios valdininkai jau taip nesauvaliavo Lietuvoje, kaip anksčiau. Jau galima buvo organizuoti į ukiškas bei kultūrinės draugijas, kas anksčiau būnė griežtai uždrausta. Pusiau legaliai veikė net politinės partijos. Nors spauda gražinta mums buvo jau prieš pat revoliuciją, bet tik per revoliuciją ji išaugo ir galėjo drąsiai rašyti apie

caro valdžios darbus ir lietuvių liaudies reikalus. Revoliucijos metu lietuvių liaudies atstovai suvažiavo Vilniun į savo Didįjį Seimą, kuriame pareiškė savo nusistatymą ir norą matyti Lietuvą nepriklausomą su teisėta demokratine vidaus tvarka.

Rusijos 1905 m. revoliucija padarė tam tikros itakos ne tik Rusijos, bet ir daugelio kitų šalių gyvenimui. Revoliucijos įtakoj kilo visa eilė revoliucinių bruždėjimų Turkijoje, Persijoje ir net Kinijoje, kur taip pat viešpatavo žiauriausia valdžių saualė ir kur žmonės taip pat troško išsikvoti sau daugiau laisvės. Rusijos revoliucija turėjo įtakos taip pat ir Vakarų Europos politiniam gyvenimui. Pavyzdžiui, prieš 1905 metus Austrijoje nors ir buvo parlamentas, bet ne visi gyventojai turėjo teisę rinkti į atstovus. Austrijos liaudis kovojė už tai, kad rinkimų teisė būtų jai suteikta. Valdžia svyrėsi. Bet kai 30 spalio Vienoje (Austrijos sostinė) buvo gauta žinia apie Rusijos revoliucijos laimėjimus. Austrijos valdžia, išsigandusi, kad ir jai žmonės nesurengtu pirties, pasiskubino suteikti rinkimų teisę visiems gyventojams.

Pirmoji Rusijos Valstybės Duma (seimas) buvo išrinkta 1906 m. balandžio 27 dieną. Kairesnės grupės (socialdemokratai ir socialistai revoliucionieriai) rinkimus boikotavo, nes caras tikrai, kaip buvo įspėjama, neįstėsejo savo pažadų ir ne visiems suteikė rinkimų teisę. Ypatingai suvaržyta buvo rinkimų teisė darbininkams. Tačiau, nežiurint boikoto, kuris tačiau buvo tik dalinas, nes jau vykstant rinkimams dalis kairiųjų grupių jį atšaukė, ir pirmąją Dumą buvo išrinkti beveik vien tik kairiųjų atstovai. Iš 500 atstovų, dešiniųjų buvo vos keliatas. Mat, caro valdžia smarkiai apsimėlylė su valstiečiais. Valdžia tikėjosi, kad valstiečiai, kaip tamsesnis ir labiausiai nesupratę visuomenės sluoksnis, balsuos už caro kandidatus, ir suteikė jiems platesnes rinkimų teises, o valstiečiai atidavė savo balsus už kairiuosius.

Nereikia nei sakyti, kad pirmoji Duma su tokiais sąstata buvo nusiteikusi labai revoliuciniai ir, tik susirinkusi, tuojau pareikalavo, kad krašte būtų įvesta teisėta tvarka ir įvykdyta žemės reforma. Žinoma, kad caro valdžiai toks seimas nepatiko ir jį pasistengė juo kuogreičiausiai nusikratyti. Ir pirmoji Duma, neilgai gyvavusi, tu pačių metų liepos 17 d. buvo paleista. Bet antroji Duma, kuri buvo išrinkta 1907 m. pradžioje, pasistengė dar kairesnė, nes kairiosios rinkimų jau nebeboikotavo ir ėjo į juos galingu frontu. Tačiau šios Dumos amžius buvo dar trumpesnis. Valdžia priki-ba, kad Duma socialdemokratų frakcija rengianti rinkluota sukilimą ir pareikalavo Dumą išduoti teismui visus socialdemokratų atstovus. Duma atsisakė tai padaryti ir ji buvo tuoj paleista.

Tais pačiais metais buvo išrinkta trečioji Duma, kuri buvo jau dešinesnė ir caro valdžiai prielanki. Tai atsitiko dėl to, kad buvo pakeistas rinkimų įstatymas, kuriuo žymiai suvaržyta rinkimų teisė liaudžiai, o praplėsta turtuoliams. Trečioji Du-

ma carui patiko ir ji išbuvo visą kadenciją, t. y. penkis metus, iki 1912 m.

1912 m. buvo išrinkta ketvirtoji Duma, kurioj jau vėl buvo kairiųjų ar bent iš viso prieš caro valdžią nusistatusiųjų atstovų dauguma. Šiai Dumai teko atlikti istorinę misiją — ji tapo dalyve ir liudininke Rusijos carizmo laidotuvių. Rusijos carizmas buvo galutinai sutriuškintas 1917 m. vasario mėnesį, kada žmonės, visiškai jau netekę kantrybės dėl netinkamos tvarkos ir, dalinai, dėl tada vykusio pasaulinio karo sunkumų, nuvertė carą nuo sosto ir paskelbė Rusiją demokrati-ne respublika.

Kaip ir 1905 metų, taip ir 1917 metų Rusijos revoliucija smarkiai sukrėtė ne tik savo, bet ir svetimų šalių politinį gyvenimą. Nuvirtus nuo sosto Nikolajui, ėmė griuti ir kitų Europos carų bei karalių sostai. Taip nuvirto ir turėjo sprukti iš savo krašto Vokietijos kaizeris Vilhelmas II, Austrijos karalius ir kiti. Europoj ėmė kurtis demokratijos, pačių žmonių renkamos ir kontroliuojamos valdžios.

Rusijos carui Nikolajui II nuo revoliucijos nepavyko pasprukti. Jis buvo suimtas ir internuotas, o po komunistų perversmo, 1918 m. vasarą, su visa šeima sušaudytas Ekaterinburgo mieste. Taip jo asmeny baigėsi ta carų Romanovų gimirė, kuri 300 su viršum metų valdė ir engė Rusiją.

Laiškai Maikiui Su Tėvu.

Framington, Me. Dėkoju Maikiui tėvui ir stebiuos ju greitumu. Daviau jam dolerį, kad pareklamuotų mano ukę, tai į dvi dienas apibėgo visą Ameriką, ir da toliau, ir apakė visiems kad parduodu ukę. Kaip pradės eit užklaupimai dideliais glebliais, tai kaip katrą dieną net į bakšą netilpdavo. Iš visų kraštų klausė: iš sūty, iš vestų, iš rytinių šteity, iš Kanados. Aš per du mėnesius nesuspėjau visiems duot atsakymų. Dabar senuk pasakyk visiem, kurie klausinėjo, kad aš ukę jau pardaviau. Daugelis norėjo paimt dykai, bet reikalavo ir "didų." Bet ar reikalaujat jūs "didų" nuėję į šapą? Pabandykt pareikalaut. "Keleivui" už gerą patarnavimą dėkui! — Farmerys.

Skaitau "Keleivį" ir tėjimu, kad Tėvas su Maikiu nuolatos vis barasi: tai už šį, tai už tą, o skaitytojai netik nepyksta, bet da ir dovanų jiems siunčia. Vienai pataria Maikiui knygu nusikirti, kiti liepia seniai batus, kelnes įsitaisyti, bet niekas nepasirupina apie jo pypkę. Kaip aš jį pažįstu jau per 16 metų, tai jis vis tą pačią korninę pypkę čulpia. Mes čia Montreale nutarėm, kad seniai reikia įsitaisyti naują liocišką pypkę, nes kai jis atkeliauja pas mus į mūsų šventą miestą, tai korninė pypkę netinka. Todėl siunčiu \$3 jam ant naujos pypkės ir 25c. Kalendoriui. Ilgų metų Tėvui ir visam "Keleivio" štabui. — A. Pranevičius, Montreal, Kanada.

Sveikinu jo blogarodiją staršą vyčių generolą ir prašau, kad jis lankytusi pas mane per visus metus, o taip pat ir pas mano susiedą. Štai, aš čia prisiumčiu \$4.00, tai užteks netik ant padnackų, ale ir ant čielu batų. Jeigu nepingėsiu padirbėt, tai gal da ir ant pypkės prisiusu. O ant ateinančių metų tai šiuur bus galionas naminės oš šėnos kaip prezentas. Su buglasla-venstvom. V. Barkauskas, Oakville, Conn.

Kaip Popiežiaus Kry- žiuočiai žudė Seno- novės Lietuvius.

Nors ir nepaprastais žiaurumais kryžiuočiai pasižymėjo, nors lietuvių kunigaikščiai ir bajorai šaukėsi pasaulio atkreipti dėmesį į jų naikinamą kraštą, tačiau kryžiuočių plėtimui nebuvo galima sustabdyti. Popiežiaus tuometiniam Europos krikščioniškam jaunimui skelbė didelius atlydus, kas eis kovoti su "pagonimis" lietuviais. O jaunimas visuomet pasiilgęs nuotykių ir garbės. Tad ėjo iš visu kraštų boriai jaunolių, rašėsi ordinan ir puldinėjo ramius "pagonis" lietuvius.

Pasibaisėtinų atsitikimų randame aprašytų senovės raštuose. Išivaizduokim šitokią dalyką. Lietuviai tuomet turėjo savo garbinamus šventus daiktus. Kryžiuočiai juos ne tik draudė garbinti, bet apšaukė piktomis dvasiomis. Vėliau, vyriausias lietuvių dievas Perkūnas šiandien, kaip visi žinome, yra keiksmo žodis. Taigi turėjo įvykti didis dvasinis persilaužimas.

Tačiau amžius kryžiuočių galybė netvėrė. Buvo padarytas jiems galas. Prieš rašant apie jų galą, tenka paminėti šitokie atsitikimai.

Keturioliktojo amžiaus gale lenkuose kilo mintis savo karalaitę Jadvygą išleisti už Lietuvos kunigaikščio Algirdo sunaus Jogailos. Jogailai buvo duotos sąlygos: pačiam apsikrikštyti, padaryti krikščionimis visus lietuvius ir Lietuvą prijungti prie Lenkijos.

Na ir lenkų kunigai pasidarė Lietuvos apaštalais. Dabartiniais laikais, kai misionieriai rengiasi vyksti skelbti Kristaus mokslo į laukinių žmonių gyvenamus kraštus, tai pirmiausia stengiasi išmokyti ar bent pramokti jų kalbos. Lenkų kunigai to nepadarė. Jie vyko su stipria ansauga Lietuvon ir "skelbė" krikščionybę, nors jų kalbos čia niekas nesuprato. Sako, pats Jogaila su Vytautu aiškina naujakrikščiams katekizmą. Tačiau sunku betikėti, kad karalius ar kunigaikštis būtų galėję kiek plačiau tai daryti. Gal būtų, vienoj kitoj vietoj ką ir pakalbėjo, bet šiaip lenkai lietuvius krikštijo, nepaisydami, ar jie supranta naują mokslą, ar nori jį priimti—nieko.

Kaip senų laikų rašytojai aprašo, lenkai lietuvius prie krikšto masinę įvairiomis dovanomis: sako, duodavę vilnonį rubą. Tad būvę daugybė tokių, kurie ėję krikštysis po kelis kartus, kad gautų dovanų... Dabar, kaip išrinkti vardus? Tuomet lietuviai vadinosi tik vardais, pravardžių neturėjo, tai jiems buvo neaišku, kam tie du vardai — vardas ir pavardė. Jiems niekas to ir neaiškino: sustatė burius ir vieniems davė vardus. Jo no. kitiems Petro. moterims — Onos, Jadžės, Katrės ir tt. Taip kad jie grįžę nebežinojo nieko apie suteiktus vardus. Krikščionybė tuomet Lietuvoje iš paviršiaus buvo įvesta, bet žmonės, to mokslo nei kiek nesuprاندami, garbino senovinius savo dievus, ir ilgai pagoniškas tikėjimas užsiliko. Kunigai draudė, bet kad jų draudimo niekas nesuprato. Pagaliau kunigai draudė viską. Antai buvo draudžia-

ma dainuoti lietuviškos dainos, žaisti žaidimai, laikant juos pagoniškomis apeigomis. Tikslai, kai 16-tame amžiuje Vokietijoje atsirado Liuterio eerezija, kuri pradėjo sekmingai skverbti Lietuvoje ir čia plisti, bažnyčios valdytojai susirupino. Nuo tada pradėjo kunigai mokytis lietuviškai, kad galėtų jiems paaiškinti katalikų tikėjimą, ypačiai nurodyti protestonų klaidatikybę. Protestonai mokslą skelbė lietuviškai. Jie pirmieji pasė lietuvių kalba katekizmus, vertė lietuvių kalbon šv. Raštą, arba bibliją.

Norėdami protestonams atsispirti, sukrito ir katalikų kunigai, mokėsi lietuviškai, viešai ginčijosi su protestantais ir m o skleidėjais. Šiaip taip pavyko jiems apsiginti, nors savų laikų tik per plauką visa Lietuva nepasidarė protestoniška. Toji katalikų ir protestonų kova turi didžiulės reikšmės pačiai lietuvių kultūrai, nes nuo tada atsirado pirmutiniai lietuviškieji raštai.

Dabar grįžkime prie kryžiuočių. Kai Lietuva buvo apsikrikštijusi, gerovės ir taikos vis tiek nebuvo. Tik 1410 m. įvykio garsusis Žalgirio, arba Griunvaldo, mūšis, per kurį Vytautas ir Jogaila jungtinėmis jėgomis sumušė kryžiuočius, sunaikino juos, ir nuo to laiko ordinas daugiau negalėjo Lietuvos puldinėti. Pagaliau, kai prasidėjo protestonizmas, tie vienuoliai kryžiuočiai, kurie buvo pasizadėję gyventi nevedę, atsikakė nuo pažadų, vedė ir liko paprasti žmonės, išgyveno dabartinuose Prusose vietoj senovinių prūsų, lietuvių giminingos tautos, kilmės.

Taigi matome, jog laikai maža keičiasi, bet kartojasi. Anuomet kryžiuočiai vokiečiai norėjo lietuvius pavergti, kad jie buvo pagonys — tuo teisinosi prieš Europą dėl žiaurumų. Ar šiandien ne panašius laikus gyvenam? Vokiečių fašistai, didžiausi laisvės priešai, skelbia (nors šiandien maža kas jų skelbimais tiki), kad Lietuvoje daug tuščių žemių, daug nenaudojamų turčių, kad ten gyvena puslaukiniai žmonės — kad reikia Lietuvą užimti ir kolonizuoti, atimti iš lietuvių žemes, paversti juos vergais arba, kaip jie dabar atvirai irrišpažinti — visai išnaikinti. Dujėmis užleisti, išžudyti...

Puolimo motyvai labai panašūs, labai panašiai vokiečiai grumoją. Lietuviai senovėje, kovodami su kryžiuočiais ir kitais priešais, nepaprastai brangino laisvę. Dėl to jie buvo tokie gajūs ir atsparūs. Todėl ir musu laikais, kada musų tauta liko mažytė paulyginus su grumotojais, reikalingas dar didesnis gauimas, karžygiškumas. Mes turime kovoti dėl to, kad savaime krašte galėtume būti tikri šeiminkai. Mes turime laisvai šviestis, laisvai aiškintis pavojus, negeroves, jas šalinti, kad sugebėtume reikale ir nuo išorinių priešų gintis. Jul. Butėnas.

Fašizmas yra išsilijęs ir krantų patriotizmas. — Dorothy Thompson.

Linksmas upas aukštai iškyla, todėl neilgai tęsiasi. — Robert Frost.

"KELEIVIO" JUBILEJAUS PROGA.

Sveiki. Broliai "Keleiviečiai!"
Spaudžiam Jūsų ranką!
Jūs darbuotei šiandien metų
Trisdešimts sukanka!

Metų trisdešimts kovojom
Mes visi iš vieno;
Ir prisiekiam kovą tęsti
Už skaidresnę dieną!

Daug jau melo nugalėta;
Daug velnių išvyta;
Bet daug brolių da tebėra
Burtais surakyta!

Da ne vienas yr tamsuolis,
Kurs "Keleivio" bijo—
Kruvoj prietarų paskendęs,
Pelėsiuos trunija...

Mūsų pareiga—pakelti
Lietuvių kiekvieną,
Ir išvesti iš patamsių
Į saulėtą dieną!

Su laiku pasaulis keičias
Ir idėjos kinta:
Jau ne vergo nešam pancius,
Bet laisvės žibintą!

Mums "Keleivis" kelią šviečia
Trisdešimts jau metų,
Ir visus su savim kviečia
Į pasaulį platų.

Ir mes žengėm su juo drąsus,
Stipresni už plieną.
Ir ištęsim mes išvydom
Jau šviesesnę dieną.

Jubilėjaus proga linkim
Mūs "Keleiviumi" augti
Ir ilgų ilgiausių metų
Jau dar susilaukti.

Tegul skleidžia ir toliau jis
Darbo liaudžiai šviesą,
Ir tegul pastogėn musų
Neša gryną tiesą.

Senas Skaitytojas.

Eugenijus V. Debsas, Didis Amerikos Darbininkų Vadas.

Debsas prakalbos metu.

Eugenijus Debsas jau nebegyvas. Karo metu jis buvo areštuotas už pasakytą prakalbą prieš karą ir nušautas 10 metų kalėjimo. Nors vėliau jis buvo išleistas iš kalėjimo, bet jau su pakirsta sveikata ir neužilgo mirė.

Netik Amerikoje, bet turbūt ir niekur kitur pasaulyje nebuvo žmogaus, daugiau pasižventusio darbininkų reikalams, kaip Debsas.

Jo vardas iškilo 1894 m., kuomet jis, kaip American Railway Unijos pirmininkas, be streiko laimėjo didelę kovą su Great Northern Railway kompanija. Jis taip gambiai geležkeličius tuomet suorganizavo, taip strategiškai kompaniją apstatė, kad ji pasijuto bejėgė ir be streiko turėjo išpildyti visus darbininkų reikalavimus.

Tais pačiais metais jis organizavo didelį geležkelių streiką prieš Pullmano kompaniją, ir tą streiką taip pat laimėjo. Tačiau už Pullmano kompaniją tuomet užstojo federalinė valdžia, kuri savo teikimais ir kareiviais panaikino darbininkų iškotus palengvinimus ir areštavo patį Debsą už "sąmokslą" gadinti kompanijai biznį.

Geleželių magnatai tuomet įsidrąsinę pradėjo reikalauti, kad valdžia uždarytų geležkelių uniją, o patį Debsą pakartų "už žmogžudystę", nes streiko metu buvo užmuštų žmonių.

Ir ištikro prieš Debsą bu-

vo sufabrikuota žmogžudystės byla. Kapitalistai jau džiaugėsi, kad jis tikrai bus pakartas.

Bet kai Debsą gynėjas, garsusis adv. Clarence Darrow susekė, kad tą žmogžudystę papildė pačių kapitalistų pasamdyti provokatoriai, ir kai šitam faktui paremti Darrow atgabeno į teismą liudininkus, byla tuoj buvo nutraukta, buktai teisėjas "susirgęs" ir daugiau nebuvo jau atnaujinta.

Debsas buvo daug kartų areštuotas už teismų "paniekinimą", butent, "indžionkšimą" laužymą. Bet tuomet jis da nebuvo socialistas. Už socializmą jis pasisakė vėliau. Ir jis pasidarė labai griežtas socializmo idėjos gynėjas. Kai 1899 metų 22 gegužės New Yorko buvo sušaukta įvairių altruistinių tikslais organizacijų konferencija, kad sudarytų naują politinę partiją, tai Debsas, atsakydamas į pirmininko pasakytą kalbą, pareiškė:

"Aš noriu but atviras. Aš esu socialistas. Aš esu tas, kuris tiki kooperatyvine nuosavybe. Aš tikiu, kad visuomenei turi prigulėti ne tik darbo įrankiai ir susiėkimo priemonės, bet visas musų žemės skritulis. Šitoks mišinys, kokį čia siūloma organizuoti, neturės pasisekimo, o jeigu jis nusiųsėtų, tai reikštų principų išsižadėjimą. Aš jau bandžiau suburti daiktan žmo-

BEDIEVIŲ INKVIZICIJA VILNIUJE.

(Iš tikybinų kovų istorijos viduramžių Lietuvoje.)

Ligi beveik pat galo šešioliktojo šimtmečio Lietuvoje, kuri anuo metu sudarė su Lenkija vieną bendrą valstybę, tikybinio atžvilgiu viešpatavo pusėtinai pakenčiama tolerancija. Visiškos sąžinės laisvės tada, žinoma, nebuvo — į nenorinčius išpažinti jokio tikėjimo geriausiu atveju budavo šnaiuojama, o kai kada tokiems ir nukentėti tekdavo, bet jei kas kurį tikėjimą išpažindavo, nebūdavo už tai persekiojamas ir verčiamas tikybą keisti.

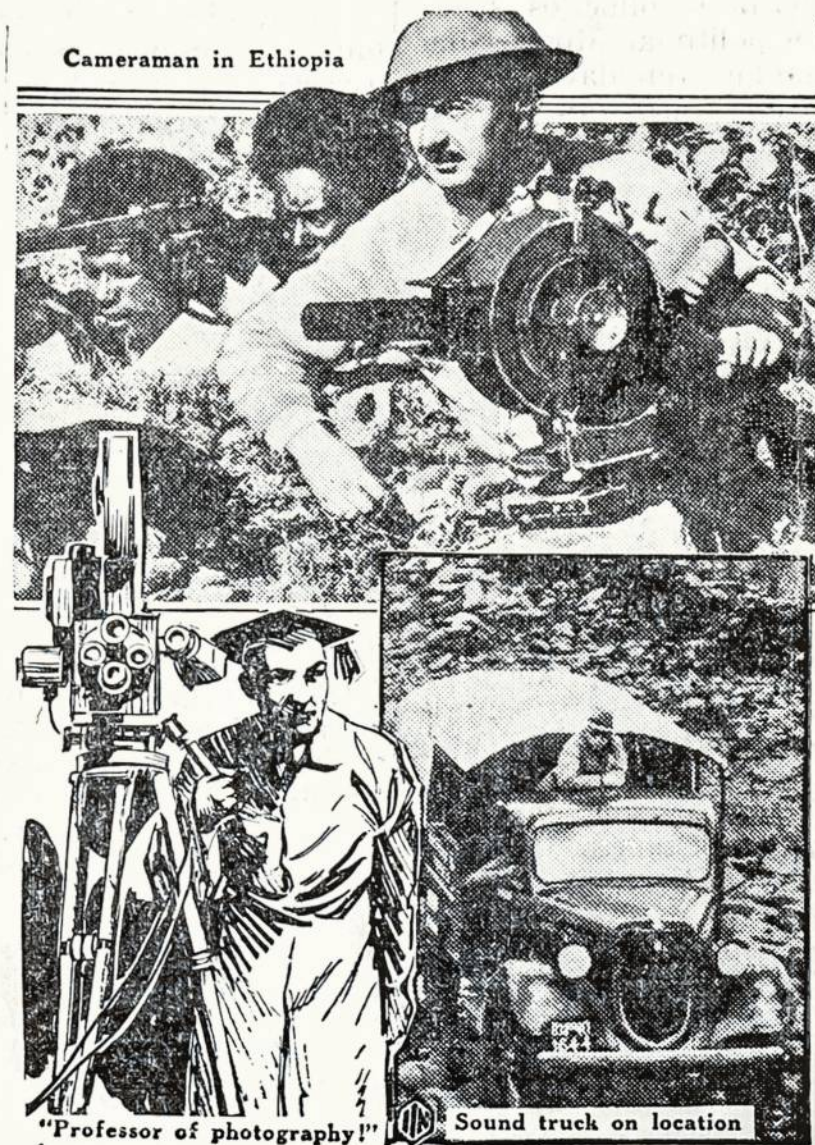
Antra vertus, kitaip ir būtų negalėjo. Anuometinė Lietuvos-Lenkijos valstybė buvo mišinys ne tik tautybių, bet ir tikybų. Čia buvo ir katalikų, ir pravoslavų, ir evangelikų, ir liuteronų ir musulmonų, ir izraelitų ir visokiųjų kitokių tikybų išpažintojų. Valstybės labui buvo svarbu, kad šie visi įvairiatikiai savo tarpe gerai sugyventų, nesipeštų ir nesilpnintų valstybės.

Reikia pasakyti, kad ši sveika mintis — valstybės nesikišimas į tikėjimo reikalus — išliko gyva Lietuvos-Lenkijos vidaus politikoj gana ilgai.

Bet 1569 metais atsikrauto į Lietuvą jėzuitai. Pakvietė juos ano meto Vilniaus katalikų vyskupas Prataševičius. Kadangi jau ir tais laikais žmonės į jėzuitus nekaip žiūrėjo ir jų nemėgo, tai pirmieji jėzuitai atvyko į Lietuvą ne viešai, o slapta. Vieną tamsią rugsėjo mėnesio naktį jie atvažiavo į Vilnių akiai dengta vyskupo Prataševičiaus karieta.

su 10,000 socialistų, kurie dantis sukanė ryžtingai eis prieš audrą, bet žinos kur jie eina ir ko nori, negu milioną visokio nusistatymo žmonių, kurie tupėcios vietoj, pareiškė Debsas. "Kad ir rytoj kas duotų tokiems žmonėms laimėjimą, vistiek jie nieko iš to nepadarytų." Ir Debsas nesutiko su tais džentelmanais dėtis į vieną partiją. Jis visą savo širdį ir sielą sudėjo į Socialistų Partiją ir dirbo jai su didžiausiu atsidaivimu.

Etiopijoj Įvedamos Judės.

Tai yra vėliausias vaizdas iš Etiopijos. Jis parodo, kad etipai jau pradeda filmuoti įdomesnius įvykius, ko jie iki šiol visai nemokėjo.

Pirmaisiais metais į Lietuvą teatvyko vos penki jėzuitai, bet jau kitais metais jų priviso iki 26. Iš pradžių jų niekas kaip ir nematė, negirdėjo — taip puikiai jie mokėjo nuduoti nekaltus avinėlius. Bet jiems tas buvo reikalinga tik tam, kad prispratintų žmones prie savęs ir tuo būdu tvirtai įsitiprintų Lietuvoje. Jie vaikščiodavo per dienas Vilniaus gatvėmis pamaldingai nuleidę galvas, nusizėmę, tarsi pasiruošę už piktą geru atsimokėti. Žodžiu, elgėsi taip, kad žmonės ėmė manyti, kad jėzuitai iš tikrųjų yra geri.

Bet kai jėzuitai pripratino prie savęs žmones ir pajuto po savo kojom tvirtą pagrindą, jie parodė savo tikrąjį veidą...

Pasijutę užtektinai galin-gi, jie pradėjo savo darbą ne juokais. Smeižtais, klas-ta, intrigom ir visokiom kitokiom pačiom nepadoriausiom priemonėm jie pradėjo persekioti kitatikius. Praktikoje inkvizicijos teis-mai Lietuvoje ėmė veikti.

1611 metais Vilniuje gyveno jaunas italas vardu Frankus di Franko. Tulo Vilniaus turtoolio kalvinis-to jis buvo atkviestas iš Italijos vaikų mokyti. Jaunas italas oficialiai taip pat iš-pažino kalvinistų tikėjimą, nors šiaip jau buvo pusėti-nai laisvų pažiūrų žmogus. Jis nesusilaikydavo nepasa-kės laisvės žodį, nepa-reiškęs savo nuomonės... Jė-zuitai griežė prieš jį dantį ir tik laukė progos atkrešyti. Kalbamais metais, per Die-vo kuno šventes Frankus di Franko, sutikęs gatvėje ka-talikų procesiją, pasilipo ant aukštesnės vietos ir su-šuko katalikams: "Jūsų Die-vas nėra joks Dievas, jei jūs jo nenešiotumėt, jis negalė-tų pakruti... Dievo jiesko-kite savyje."

Už tokius žodžius drą-suoli puolė katalikai apku-lė, apkalė retėžiais ir imetė į kalėjimą. Po kelių dienų kankinimo Frankus di Fran-ko buvo teisiamas inkvizi-cijos teismo, kurį sudarė vy-skupas ir keli jėzuitai. Teis-mas apkaltino jį mirti neva už rengimą suokalbui karali-ju nužudyti. Sprendimas buvo įvykdytas 1611 m. liepos 1 dieną Vilniaus miesto aikš-tėje. Pasmerktajam buvo iš-pradžių išplėstas pro smak-rą liežuvis, vėliau nukirstos kojos, rankos ir galiausia—galva. Tai buvo bene pirmo-ji Lietuvoje jėzuitų inkvizi-cijos auka.

P. Kž.
"L. Uk."

Ar Jūs Girdėjot Apie Tai?

Kas buvo pirmoji Adomo pati?

Krikščionių šventraštis sako, kad Adomas turėjęs iš viso tik vieną pačią, kuri vadinosi Jieva.

Bet žydų padavimai sako kitaip. Pagal jų "tautos vadą" Mozę, pirmutinė Adomo pati vadinosi Lilit. Ji buvusi labai graži žylėkai-tė, bet nenorėjusi Adomui pasiduoti. Kai jis pradėjo ją po rojų vaikytis, ji pabė-go iš rojus ir pavirt į de-moną. Tuomet Dievas su-tvėrė Adomui prielankesnę moterį — Jieva. Taig Jieva buvo jau antroji jo žmona. Lilit pasiliko piktąja dvasia. Ji keršydavo vyrams ir persekiavo mažas vai-kus.

Levas Tolstojus, Jo Visuomeniškios Idėjos ir Gyvenimas

(30 metų po jo mirties).

Mes, jaunimiečiai, visuomenininkai, todėl ir Tolstojus sukaktuvių proga mums įdomu pažinti jį kaip visuomenininką ir filosofą. Taigi, šiame rašinyje peržvelgsime labai trumpai Tolstojaus gyvenimą, susipažinsime su jo visuomeniškosiomis idėjomis bei filosofija ir panagrinėsime viso to santykius su realiu gyvenimu.

Levas Tolstojus gimė 1828 m. rugpjūčio 28 d. žinomų rusų grafių šeimoje. Devynerių metų Levas liko našlaitis: mirė jo tėvas ir motina, ir jis buvo paimtas auginti ir auklėti pas savo tetą Juškovą, kurios globojamas išėjo viduriniuosius mokslus ir 1843 metais įstojo į Kazanės universiteto humanitarinę fakultetą. Po metų Tolstojus perėjo į juridinę fakultetą, kurį 1847 metais paliko ir grįžo į savo dvarą Jasnąją Polianą, kur išgyveno iki 1851 metų. Tais metais Tolstojus nuvyko į Kaukazą pas savo vyresnįjį brolių ir stojo kariuomenėn. Nekartą teko jam dalyvauti nedideliose mūšiuose, kuriuos gražiausia jis aprašė "Kazokuose". Kilus vadinamajam Rytų karui, Tolstojus pats įsiprašė į Dunojaus armiją, dalyvavo 1854 metų žygiuose, o po to jau buvo kalnų diviziono viršininku ir dalyvavo mušyje prie Juodosios upės. Tuo laiku Tolstojus parašė "Sevastopolio apysakas". Pabuvęs kurį laiką užsieniuose, 1861 m. Tolstojus grįžo į Jasnąją Polianą, atidarė čia mokyklą ir atsidavė pedagoginiam auklėjimo darbiui. Jasnąjį Polianą bebudamas, Tolstojus parašė žymiausius savo kūrinius: "Taika ir karas", "Anna Karenina" ir kitus. Budamas labai jautrios sielos ir susidurdamas su gyvenimo paradokais (priešingumais), Tolstojus ėmė ir begalinį skepticizmą, t. y. visu kuo abejojimą ir visu kuo nepasitikėjimą, kas jį baisiai kankino ir net stumė kartais galvoti apie nusižudymą. Po kurio laiko Tolstojus apsisprendė ant religinio pagrindo, iš kurio sukūrė visą savo filosofiją. Sekdamas evangeliją, jis ėmė dalyti vargšams savo turtus ir tuo sugadino savo santykius su žmona ir šeima, kuriai Tolstojaus idealai buvo visai svetimi ir kuriai netruko dvarininkiško gobštumo, Tolstojus taip smerkiamas. Tolstojus šeimoje dažnai atsitikdavo įvairių nesusipratimų dėl santykių su kumėčiais: kada Tolstojus, pavyzdžiui, atleisdavo neturtingiems, sušalusiams žmonėms miško vogimą, — žmona pykdavo ir reikalavdavo bausti, o Tolstojus, nenorėdamas nesusipratimų, arba nusileisdavo žmonai, arba išėdavo iš namų. Taip elgdamasis, Tolstojus visiskai prarado valdžią savo namuose, dažnai buvo liudininku nemalonių ir nehumaniškų įvykių, kuriuos skausmingai pergyvendavo, ir jautėsi šeimoje labai nejaukiai. Ne kartą, norint išvengti nemalonių, Tolstojui tekdavo šeimoje veidmainiauti ir kiekvieną kartą, kada jis tai padarydavo, jis jausdavo tarp savęs ir šeimos vis didesnę prarają, kuri 1910 metais lapkričio 11 d. pasidarė taip didelė, kad Tolstojus pasiryžo daugiau nekėsti ir pabėgti iš savo namų nežinoma kryptimi.

Tamsią rudens naktį Tolstojus išbėgo iš savo namų, išbėgo su mintimi jau niekad jį juos nebegrįžti. Kur nors toli, nežinomoj vietoj, Tolstojus norėjo vienai vienas pergyventi gėdą ir bejėgumą, kuriuos jis patyrė ne tik savojoje tėvynėje, bet ir savojoje šeimoje, nemokėjusioj ar nenorėjusioj jo suprasti. Per sunkų jam buvo savuose namuose pergyventi mintį, kad jis yra bejėgis kovoti su smurtu ir niekšybėmis, iš visų pusių supančiuosiomis jį, ir jis išėjo... Išėjo

kaip liutas į dykumą, pajutęs palaužtas savo jėgas ir besianti- nančią mirtį...

Mažąjį Astapovo stotelę, pro kurią teko važiuoti Levui, Tolstojui nežinomon vieton, jis pasijuto labai blogai ir turėjo atsigulti lovon pas tos stoties viršininką Ozolinį. Netrukus apie Tolstojaus likimą sužinojo jo žmona ir vaikai ir visi atvyko į Astapovo stotį, kur prie sergancio Levą lovos ėmė rinktis iš visos Rusijos ir net iš užsienio tukstantinės minios žmonių, atėjusių ir supratusių L. Tolstojaus likimo ironiją. Lapkričio 20 dieną telegramos pranešė apie Tolstojaus mirtį, ir gilus gedulas apėmė visą pasaulį, kurį Tolstojus taip troško padaryti šviesesnį ir geresnį ir kuriame po jo mirties vis tik paliko išnaudojimas, smurtas, kalėjimai ir minios alkanų žmonių...

Už ką Tolstojų taip mylėjo pasaulis ir ypatingai rusų liaudis? Gal Tolstojus išvedė ją į geresnį ir laimesnį gyvenimą, gal jis panaikino vargą ir skurdą milijoninėje šalyje? Ne! Nei viena, nei kita! Rusų liaudis, ilgą laiką girdejęs tik melą ir panieką, pamilo Tolstojų už tai, kad jis, bajoras, pirmas prabilo į liaudį tiesiai ir nuosirdžiai, už tai, kad jis pirmas metė paniekos žodžius valdžiai, bažnyčiai ir inteligentijai. Tik už tai pamilo rusų liaudis Tolstojų.

Valstybei ir valdžiai Tolstojus prikišo atsakingumą už tą begalinį liaudies skurdą, kurį jis sutikdavo kiekviename žingsnyje; jis parodė, kaip rusų valdžia po tėvynės meilės priedanga siunčia liaudį į frontą mirti, kaip išnaudoja tą pačią liaudį dykavonių mažumai fenkinti, kaip apgaudinėja darbo mases, dengdama savo autoritetu buržuazijos ištvirkimą ir ištaigą, kaip šaudo ir karia valstiečius už tai, kad jie drįsta paprašyti sau žemės gabalo arba pasiskundžia nepakeliamu gyvenimu. Protestuodamas prieš mirties bausmės įvedimą, Tolstojus parašė atskirą knygutę "Negaliu tylėti", kurioje išreiškė didžiausią pasišlykštinimą žmonių žudymu, kuris daromas tvarkos ir valstybės vardu.

Bažnyčiai Tolstojus prikišo, kad ji patsidavė už auksą tarptauti išnaudojamas, užmiršo vargšus, paneigė savo Mokytoją, paskendo išoriniame puikume ir ėmė veidmainiauti pagal reikalą, kurį kiekvieną kartą vertino atitinkama pinigų suma. Idealistas Tolstojus negalėjo suprasti, kaip bažnyčios tarnai gali laiminti karus, kaip jie gali ramiai klausyti mirtį nužudytųjų išpažinties, kalbėti jiems apie Dievą ir Kristų ir neprasitarti nei vienu žodžiu apie tą šlykštų darbą, kurį jie mato ir laimina.

Nestigo Tolstojui priekaištų ir inteligentijai, kuriai liaudies reikalai buvo tyrų balsas ir kuri ramiai nerupestingai leido laiką, užsimerkdama akis prieš kenčiančios liaudies skurdą.

STUDIJUOJA "KELEIVĮ."

Klebonas: "Tai veizėk, tie bestijos jau 30 metų jubilėjušą apvaikščioja."
Vikaras: "Kiba pats zlydukas jiems padeda..."

AR ILGAI TAIP BUS?

Diktatūros metu Lietuvą apnyko visoks brudas. Bet neilgai taip bus. Užtekės laisvės saulė ir išnyks patamsio šmėklos.

Prikišo Tolstojus ir rašytojams, menininkams ir mokslininkams, kad jų darbo vaisiais naudojasi tik valdančiosios klasės bei turuliai ir kad mokslas, literatūra ir menas tarnauja tik tam, kad pateisintų engėjų skriaudas, daromas pavergtajai liaudžiai.

Rusijos liaudžiai, kuri jau praėjusio šimtmečio pabaigoje kentė begalinį skurdą ir beteisiskumą, visą tai, prieš ką stojo Tolstojus, buvo taip artima ir suprantama, o suprantama buvo todėl, kad gyvenimas ne kitoks buvo.

Istatymų srity viešpatavo didžiausia nelygybė: ištatymai buvo parašyti tik tam, kad pridenėtų šlykščius valdininkams, darbus. Kultūrinė ir politinė žodžio ir sąžinės laisvė buvo pavesta nemokšoms valdininkams, sugebėjusiems geriau įtikti aukštesniajai valdžiai. Beteisiai, visur ujamai darbininkai ir valstiečiai slankiojo Rusijos plotuose lyg įniamiai, bet ne kaip valstybės piliečiai, žmonės. Kyšių ėmimas, savavališkas, neapsi- švietusios liaudies išnaudojimas pasiekė aukščiausio laipsnio. Vargas ir skurdas rodė dantis tiems, iš kurių rankų darbo gyveno milijoninė Rusija. Treimiai, areštai ir mirties bausmės prabylantiems drąsuoliams dar labiau papildė anudinio gyvenimo vaizdą. Tokioje aplinkumoje ištikimi valdžios pakalikai visur kalbėjo žmonėms apie patriotizmą, tėvynę, religiją, bažnyčią bei kitus idealus, ir tokioj aplinkumoj subrendo ba-

joriškoj Tolstojaus širdy galin- gas protestas dėl liaudies teisių.

Turėdamas nepaprastą pastabumą, Tolstojus smarkiai puolė visus negalavimus, lyg tapdamas savo epochos (laikmečio) didžiuoju teisėju. Kaip kritikas ir epochos teisėjas, Tolstojus buvo didis, stiprus ir nenugalimas.

Kokius ir kaip keliuos rodė Tolstojus žmonijai ir laimingesnė ateitis, jei jis taip smarkiai šaukė ją neiti šuntakiais? Ko Tolstojus mokė ir kuo paguodė užguitą, išvargusią liaudį? Gal jis pamokė ją, kaip vienu galin- gu pasipurtymu nusikratyti išnaudojtojų ir išėiti į šviesesnį rytą?

Kada Tolstojų klausdavo, kaip pataisyti tą baisų gyvenimą, jis atsakydavo: "Nustokite daryti tai, ką darote," rodydamas pirštą į dangaus erdvę ir kalbėdamas apie savęs tobulinimą, nes, jo nuomone, tik tada pasauly galės pasidaryti šviesiau, kada visi žmonės savo siela bus toboli, užjaus ir mylės kits kitą.

Į visokį organizuotą visuomenės veikimą ir siekimą pakeisti gyvenimą sutelktomis jėgomis Tolstojus žiūrėjo neigiamai. Jis pripažino, pavyzdžiui, atsisakymą nuo karo, tarnybos religiniais sumetimais, bet pripažino tik kaip asmenišką aktą, kaip klausymą asmenišką kiekvieno žmogaus sąžinės balso. Pagal Tolstojaus dogmą pakanka tik asmeniškai nedalyvauti kare, smurte ir visame, kas tokius dalykus netiesioginiai palaiko, kad žmogus jaustum save ramų ir neatsakingą už tai, kad tie šlykštūs dalykai įvyko. Bijodamas, kad organizuotame veikime nepasireikštų bent koks net moralinis spaudimas bei smurtas, Tolstojus negalėjo suprasti, kad tik aktyvus veikimas prieš smurtą ir išnaudojimą gali duoti teigiamų vaisių. Tolstojus per daug pasitikėjo gera žmonių valia ir dėlto puldavo kartais į kraštutinumus.

Tobulinti save yra geras dalykas, bet bloga yra, kada jis laikomas vienintele priemone geriau sutvarkyti socialinį gyvenimą. Tai puikiai pavaizduoja Tolstojaus tragedija šeimoje, kur jis, nors ir smarkiai save tobulino, nors ir daug ko atsiekė, vis dėlto neįstengė pažaboti savo žmonos bajoriškios ambicijos ir gobštumo. Jei jau Tolstojus nesugebėjo įtikinti savo gy-

venimo draugo, tai ką bekalbėti apie Tolstojaus idėjos tinkamumą tautos, valstybės, mėsams, gyvenimui.

Savęs tobulinimas yra vienas svarbiųjų dalykų taisant žmonių santykius: negali mokyti kitus tobulumo ir sąžiningumo, kas pats nėra tobulas ir sąžiningas, negali būti nuosirdžiu darbininkų užtarėju tas, kas pats gedijasi darbo, bet negali- ma tobulumą laikyti vienintele priemone. Ta prasme Tolstojus, kaip visuomenininkas, buvo įpuolęs į didelį kraštutinumą, ir šiandien, organizuotos grynės žmonės, Tolstojus jau yra visai svetimas.

Tolstojus tikėjosi pikta išnau- kinti su šaknimis ir todėl jis mokė nespriešint piktam smurtu, bet bandyti jį paversti geru. Praktikoje šią Tolstojaus mintį išmėgino vėlesnis jo mokinys Gandhi, indų masių vadas, kuris tiek nuėjo toliau už Tolstojų, kad pripažino organizuoto veikimo reikala. Siekdamas in- du nacionalinio atgimimo, Gandhi stjo kovon su angliais, valdančiais jo tėvynę, tačiau jis stjo kovon ne su ginklu rankose, bet su tolstojišku įsitikini-

mu nugalėti pikta geru. Gandhi tikėjo Tolstojaus minčiai, kad tie, kurie daro pikta, arba išnaudoja liaudį, turės nusilenkti didžiam masių taikingumui ir parodytiems geriems norams be smurto išspręsti ekonominius ir socialinius sunkumus. Tolstojai Gandhi pasekėjai nepuolė anglių kapitalistų, nesprogdino pastatų ir geležinkelio, tik atsisakė naudoti anglių pagamintas prekes, o druskos ėjo patys pasigaminanti iš jūros. Gandhi paragino indus patiems gaminti sau drabužius, ir pats, įsitaisęs varpstelį, verpė siulus ir rodė pasiryžimo ir išvermingumo pavyzdį... Ir vis dėlto tai nepadarė anglių geresniais, neįtikino jų ir nesukėlė gailėsčio išnaudojamiems indams, nors jie net keliatą metų ištikimai laikėsi tolstojiškos minties smurtu nespriešinti piktam. O kada aistringiesni indų kantrybės truko, ir jie išėjo į gatves, anglių kapitalistai pasiuntė prieš juos tvarkos dabotojus su "bananais" ir kulkosvaidžiais, kurie privertė gerasirdžius ir kantrius indus vėl sugrįžti į savo vargingas triobas ir toliau kentėti skriaudas, išnaudojimą ir panieką.

Šiandien gyvenimas tiek su- mechanizėjo, kad nėra laiko gaišti ilgoms filosofijoms, nėra laiko knaisyti po senas evangelijas ir sakyti ilgus pamokslus. Kaip trumpai ir šaltai reaguoja gyvenimas į Tolstojaus tipo idealistus, puikiai pavaizduoja šis trumpas įvykis iš Tolstojaus gyvenimo.

Kartą Tolstojus pamatė, kad policininkas per daug žiauriai vilko ir nuovadą muziką. Tolstojus priėjęs sustabdė tvarkos dabotoją klausdamas: "Ar tu skaitai evangeliją?" Visai šaltai policininkas atsikirt: "O ar tu skaitai policijos tarnybos statutą?" — ir nuvilko muziką savo keliu. Gal sis įvykis atrodė per daug kurjoziškas, bet faktas, kad gyvenimas nesustoja klausytis idealistų moralės pamokų.

Atmetant Tolstojaus utopišką savęs tobulinimo idėją kaip vienintelę priemonę pertvarkyti pasaulį, mūsų laikų žmonėms tenka ir visą Tolstojaus socialinę filosofiją pripažinti atgyvenusia, nors ir atlikusia savo laiku tam tikrą naudingą darbą. Tolstojus, negalėdamas pergyventi tos gėdos, kurią jis jau- tėt savo aplinkumoj, ir pajutęs savo bejėgiškumą, bėgo nuo gyvenimo ir vienuomoje įsiekiojo nusiramino. Šiandien naujos epochos žmonės, siekdami Tolstojaus išsvajoto gražesnio gyvenimo nebėga į dykumas, bet stjo kovon su visom tom blogybėmis, kurios nuodija gyveni-

AR SVIETAS ČIA KALTAS?

Šitas tėvelis sako, kad svietas jau galvomis vaikščioja. O tuo tarpu jis neapsižiuri, kad jis pats atsistojo kojomis aukštyn.

ma ir daro jį malonių nedaugeliui išrinktųjų. Ir tų naujos gaidynės kovotojų tikslas yra ne kerštas ir ne kraujas, bet laisvė ir gerovė, kuriai tenka paaukoti priepaūdą ir išnaudojimą ir visa tai, kas juos palaiko.

V. KNYVA.
Iš "Jaunimo."

Priekaištas, Kurio Kunigija Negali Atremti.

Garsusis senovės graikų išminčius Epikuras (gyvenęs nuo 342 iki 270 metų prieš Kristų), padarė tų laikų prietaringsiems kunigams šitokį užmetimą:

Arba Dievas, nori panaikinti blogumą ir negali; arba Jis gali tai padaryti ir nenori; arba negali ir nenori; arba galų gale Jis ir nori ir gali tai padaryti. Jei Jis nori ir negali, tai Jis yra nevisagalis; jei Jis gali ir nenori, tai Jis yra negeras, kas prieštarautų dieviškumui; jei Jis negali ir nenori, tai Jis nėra visagalis ir nėra geras, taigi, nėra Dievas; ir, galų gale, jei Jis gali ir nori blogumą pašalinti, tai iš kur blogumai ir nelabumai?! Iš-eina, kad Dievas ir blogumai—tai du nesutinkami vienodo galingumo priešai: jei yra Dievas, tai blogumų neturėtų būti; jei yra blogumai, tai Dievo neturėtų būti!

Tų laikų kunigija krapštė tik pakaušius ir niekaip negalėjo šitam priekaištui atsispirti. Vėliau dievobaimingas Laktancijus, miręs 325 metais po Kristaus, savo knygoje "De ira Dei" (Apie Dievo rūstybę) dėl šito priekaišto rašo, kad Dievas blogumus pasaulyje pašalinąs, tik jis tai padarysiąs ne tuojau, bet savo begalinės išminties nustatytu laiku. Bet šitoks jo atsišpyrimas nėra joks atsišpyrimas, nes kodėl Dievas neįstengia blogumų dabar pašalinti (arba kodėl neįstengė anksčiau pašalinti, arba kodėl be jų negalėjo apsi-eiti)?

Šitą priekaištą dabar bando atremti pralotas A. Dambraskas savo išleistoje knygoje "Pikto problema," bet jam irgi niekas neišsina, ir jis tik žaidžia žodžiais, pav.: "Dievas galėtų... nugalėti... priešingą sau valią... bet... jam tai nepriimtina, nes... Jis prievartos valiai palenkti nevartoja. Jis laukia (!) geros protingų butybų valios."

Ar tai ne tušti protavimai? Vietoj atremti priekaištą rimtesniu protavimu, pralotas įrodinėja, kad pasaulyje daugiausia blogumų esąs pridaręs Karolis Marksas, "komunizmo tėvas."

Iš praloto aiškinimų išsina, kad Dievas blogumų neinaikina todėl, kad nori neklaužadas nubauti. Bet kam jis neklaužadas sutvėrė?

N. Indrašiū.

LAISKAI MAIKIUI SU TĖVU.

Gerbiamas generole! Tu kelivai pas mane jau per 25 metus vis su ta pačia kreiva šoble. Dabar aš tau prisiučiu 2 rublių ir patariu įsitaisyti gerą pištalieta, ba šoblė jau pasenęs zbrajus ir išsina iš mados. — Kaz. Kušleikienė, Hyde Park, Mass.

Ve, ir aš prisiučiu vyčių generolui savo padotką. Patarčiau jam nuvažiuoti Lietuvon ir savo turkiška šoble nuskusti Smetonai barzdą.—J. M., Torrington, Conn.

VISŲ TIKYBŲ VIE- NODA KILMĖ.

Taip šiandien, taip seniau tarp įvairių tikybų eina nuolatiniai ginčai ir kivirčiai. Kiekvienos tikybos skelbėjai visokiausiais būdais įrodinėja, kad tik jų išpažįtamoji tikyba esanti tikra, o visos kitos tikybos esančios netikros, klaidingos. Nueikite į pravoslavų cerkvę, nueikite į protestantų kirchę, nueikite į kokios nors tikybos maldyklą, ir jūs išgirsite, kaip tenai popas iškilmingiausiu balsu įrodinėja, kad tik pravoslavų tikyba yra tikra, o visos kitos klaidingos; protestantų pastorius skelbs vėl tą patį, koks nors stačiatikių ar kalvinų kunigas vėl tą patį ir tt. Ir visi tikintieji paprastai mano, kad jie iš tiesų priklauso tikrajai tikybai, kad tikyba pati geriausia, paties Dievo įsteigta ir tt.

Tur but, visi sutiks su tuo, kad, sakysime, kokias nors ten negrų, australiečių ar rikėtų tikybas tik jau ne Dievas apreiškė, nes jei tas tikybas pripažintumėme Dievo padariniu esant, tai tuomet reiktų pripažinti, kad jos yra geros, teisingos ir tikros. O juk tuo tarpu šiandien ir anuos kraštus važiuoją burliai misijonieriai ir toms nekulturingoms tautoms skelbia, kad jie mestų savo netinkamą tikybą, o pripažintų naują, krikščionišką. Taip pat kokia nors tikyba negali būti ir velnio padaras, nes juk nesuprantama būtų, kad velnias lieptų žmones garbinti Dievą.

Vadinasi, belieka vienintelis prielaidimas, kuris ir yra teisingas, butent, kad anos nekulturingosios tautos visos savo tikybas yra pačios susigalvojusios; vadinasi, pirmąsias tikybas yra pačių žmonių padaras, pačių žmonių sukurtos. Šiandien mokslo vyrų jau yra gana tiksliai iširta ir nustatyta, kaip visa ta tikybų susigalvojimo eiga (procesas) ejo, kaip pamažu, pamažu žmonės ėmė sau patys nepastebimai susikurti įvairius dievus ir dievukus, ėmė susigalvoti įvairias dvasias ir tt. Vienose tautose tas tikybų susigalvojimo procesas (eiga) vyko vienaip, kitose gal šiek tiek skirtingai, bet patys pagrindai visur buvo vienodi. Nustatyta, kad pirmąsias tikybos prasidėjo iš įvairių gamtos reiškinių garbinimo, sudėvinimo (saulės, mėnulio, perkuno ir kt.); medžiotojai norėjo, kad jiems gerai ir laimingai pavyktų medžioti, žvejai—kad žuclė būtų gausi ir laiminga, todėl jie susigalvojo įvairių burtų, kad dirbtiniu būdu patys per įvairias dvasias tam pasisekimui turėtų įtakos ir tt. Ir taip pamažu, pamažu pirmąsios žmogelio galvoj augo dievai, dvasios, geros ir blogos dvasios, burtai ir kitkas. Ir taip iš kartos į kartą buvo perduodama jau susigalvoti dievai, dvasios, naujosios kartos vėl ką nors savo pridėdavo, sugalvodavo, kol laukinis žmogelis pasijuto beturis jau pilną tikybą su daugybe dievų ir dievukų, su visokiausiomis dvasiomis, ir su įvairiausiais burtais. Bet tam pačiam žmogui nei galvon neatėjo mintis, kad kaž kuomet senai, senai, jo bočių bočiai, kurie tebebuvo dar daug laukinesni už jį, neturėjo jokios tikybos, kad ta dabarti-

nė jo tikyba yra jo paties bočių per ilgus amžius sukurta, susigalvota: žmogelis apie visa tai negalvojo, bet akiai tikėjo į visa tai, ką tikyba nurodė, ką skelbė, tikėjo į visus prietarus, darė visus burtus ir tt. Ir tokį žmogelį juk mes turime pripažinti tikintiu, ir tas žmogelis tur but mano, kad jo tikyba yra gera, tikra, teisinga tikyba.

Ištirta, kad šitokias pirmąsias tikybas yra turėjęs visos šiandien ir labiausiai kulturingos tautos. Ir mes, lietuviai, senovę turėjome gamtos reiškinių garbinimo tikybą. Bet šitokios pirmąsias tikybos gali patenkinti tikrai laukinių ar puslaukinių žmonių protus: kulturingesniems žmonėms buvo reikalingos, jei taip pasakysime, ir kulturingesnės tikybos. Taip ir buvo: žmonės kultūrėjant keitėsi ir jų tikybos, įgaudavo kitokėsių formų, kitokėsių reiškimosi būtų ir tt. Sakysim, senovės kulturingosios tautos, kaip egiptiečiai, babiloniečiai, fenikiečiai, graikai, indai, persai ir kt. jau turėjo visai tobulas tikybas, palyginus su anomis pirmąsias tikybomis. Be abejo, čia nebereikia ir sakyti to, kad ir tos visos tikybos, nors jau gana tobulos, buvo pačių žmonių susigalvotos. Vadinasi, nei kiniečiams, nei indams nei persams, nei asirams, nei babiloniečiams, nei fekiniečiams, nei egiptiečiams, nei kitoms kokioms tautoms Dievas pats jokių tikybų nepreiškė, nepaskelbė, o viską padarė patys žmonės. Bet juk visos čia suminėtosios tautos sventai tikėjo, kad jų tikėjimai paeina iš Dievo ar dievų, nes antraip tikyba žmonėms juk neturėtų jokios vertės ir reikšmės.

Plačiau apie šitų tautų tikybas čia nekalbėsime, nes tai užimtų per daug vietos, o iš jų paliesime tik tiek, kiek bus reikalinga palyginimui kalbant apie žydų tikėjimą ir krikščionybę.

Krikščionybė, kaip visi žinome, yra kilusi iš žydų tikėjimo, todėl krikščionybė yra užsilikę be galo daug žydų tikybos tiesų. Tos tiesos krikščionybėje yra pripažintos, todėl mes ir privalome laikyti jas tikromis, Dievo apreiškimais. O patį žydų tikėjimą šiandien mes jau nebelaikome geru, tikru tikėjimu. Vadinasi, ir ta paties Dievo apreiškta tikyba šiandien vis dėlto mes nebelaikome pačia tikraja. Ir jei krikščionybė nebūtų kilusi iš žydų tikybos, tai, be abejo, ir žydų tikėjimą mes šiandien taip pat žiūrėtumėm,

DR. MARGERIS-SESTOKAS.

Populiarus rašytojas ir uolus "Keleivio" bendradarbis.

kaip mes žiurime, sakysim, ir indų ar persų tikybas. Taigi, jeigu į senovės žydų tikybą mes žiurime, kitokiomis akimis, negu į kitų tautų tikybas, tai tik todėl, kad tai dalinai paliečia ir krikščionybę, paliečia ir mus pačius. O jei pažiūrėtumėm bešališkai, tai daug ką žydų tikėjime galėtumėm pamatyti to paties, kas yra ar buvo ir kitose senovės tautų tikybose.

Peržvelgę senovės žydų tautos istoriją, mes pamatysime, kad ji neatskiriamai yra susijusi su Dievo valia, vienokiu ar kitokiu Dievo įsikišimu. Įvyksta kas nors žydų tautai geras, tai, vadinasi, Dievas myli žydus ir jiems atlygina už gerus darbus; jei įvykis blogas, tai Dievas keršija žydams už blogus darbus ir tt. Ir toks įvairių įvykių aiškinimas eina per visą žydų istoriją. Šiandien mes visi gerai žinome, kad istoriniai įvykiai, kokie jie nebūtų, paprastai turi savas priežastis ir jokių antgamtinių įsikišimų nepriklauso. Jei mūsų tauta ilgus amžius vergavo svetimiesiems, tai ne todėl, kad už ką nors mūsų tautą būtų baudęs Dievas (žmonės anuomet juk gal but geresni buvo, negu dabar), bet todėl, kad mūsų bajorai nutautėjo, kad nebetekome gerų valdovų ir bendrai nuo daugelio įvairių žemiškų priežasčių ir todėl čia Dievas neturi jokios reikšmės. Ne kitaip buvo ir su žydų tauta: ir anuomet įvykiai ejo savo vaga.

Vadinasi, prieiname išvados, kad nuolatinis Dievo figuravimas žydų istorijoje yra pačių žydų prasimanymas. O jei taip, tai visa žydų istorija, o tuo pačiu ir jų tikyba persitapo mums visai kitokia į šviesą. Štai, pavyzdžiui, pirmųjų žmonių Adomo ir Jievos rojus. Iš kur žydai sužinojo, kad kuomet tai buvo tokie pirmieji žmonės, kuriuos ten tokiu ir tokiu būdu sutvėrė Dievas ir tt.? Juk mokslas šiandien mums aiškiai pasako, kad pirmininiai žmonės, kurie gyveno gal but prieš keliasdešimt tukstančių metų, buvo visiškai laukiniai, gyveno urvuose, dėvėjo žvėrių kailiais, medžiojo kuolais ir tt. Pirmieji žmonės nemokėjo susikalbėti, nesugebėjo galvoti. Taigi, Adomas ir Jieva apie savo sutvėrimą, apie išvijimą iš rojus, jokių būdu negalėjo nei užrašyti, nei niekam papasakoti. Dievas irgi atėjęs kokiame ten žydeliui negalėjo papasakoti. Visai tai yra prasimanymai, ir visos tikybos iš tokių prasimanymų yra kilusios.

DAILĖS MĖGĖJAS.

Lietuviškas klebonas: "Velnias žino, kodėl Dievas mano Agnieškaiti nedavė tokios figūros!.."

LIETUVOS KARALIAUS AUGUSTO II VIESPATAVIMAS.

Truputis įkvėpimo mūsų patriotams, kurie garbina praeitį.

Šiomis dienomis sukako 200 metų, kaip užvertė savo kojas Lenkijos ir Lietuvos karalius, Augustas Antrasis, kuris buvo taipgi vadinamas "Augustu Stipriuoliu", nes ištikro tas žmogus mažai kuo skyrėsi nuo gyvulio netik savo papročiais, bet ir fizine spēka.

Kadangi musiškiai patriotai baisiai mėgsta didžiulius "garbingus senovės" ir "stipriais tautos vadais", tai geresniam jų įkvėpimui mes čia perspausdinsime iš "Lietuvos Žinių" J. P. straipsnį apie tą krikščionišką "Dievo pateptinį".

Taigi klausykites, kas buvo tas praeities "didvyris":

Augustas galejo vienu smūgiu suskaldyti zubrui galvą, galejo vienu kirčiu nuožyti jaučini kaklą. Jis buvo tikras "meilės Herkulesas", nesuvaldomų geidulių ir puotavimų, gerė per ištisas naktis, medžiojo, kariavo ir saguliavo kaip tikras nelabasis. "Ambicija, karai, girtuokliavimas ir paleistuvystė" buvo jo svarbiausieji gyvenimo tikslai, kaip įvertina jo istorikai. Tas milžinas gyvulus ne tik savo nuogomis rankomis sulaužė arklį pasaga, bet ir Lietuvo—Lenkijos valstybę.

Jo vienintelis sapnas buvo auksas, onyksas, sidabras, koralai, topazai ir porcelianas. Jis turėjo susipirkęs gražiausias deimantų kolekcijas pasaulyje; jis turėjo 40 karatų "žaliųjų deimantų", turėjo kardą su 1898 briliantais ir pilną sandėlį ametisų, achatų, dramblio kaulo dirbinių ir

visokių brangenybių. Jis per keleto minučių pralošdavo po 10,000 talerių pinigų, kuomet valstiečiai ir amatininkai badu ir skurdu mirėdavo.

Jo dvaruose per ištisas naktis sproginėdavo brangiausi fajerverkai, versdami niekais ištisų provincijų sutaupas ir darbo prakaitą.

Orgijos ir vakchanalijos, siaubingi baliai nežinojo ribų. Per vieną karnivalą jis sudugino 4400 didžiulių vasko žvakių tik vienai fakelių eisenai ir per visą naktį sodnuose degė ištisos lempų piramidės, paversdamos į dieną giliausia nakties tamsą.

Laikė karunavimo Lietuvos ir Lenkijos karaliu jis buvo apsiarstęs tiek daug aukso ir brangiųjų akmenų, kad nebegalėjo pakelti ir pradėjo alpti tokios sunkybės slėgiamas; teko skubiausiai rasti būdą jį iš tų brangenybių išvilkti. Tas jį alpimas buvo alegoriškai išaiškintas kaip ženklas, į ką jis pavers Lietuvos ir Lenkijos valstybę.

Užtraukęs karą su Švedija buvo ir pats išvytas iš sosto ir krašto taip, kad beveik paskutines kojines ir batus pametė. Atgavęs atgal sostą jis surengė savo sunui, busiančiam Lenkijos karaliumi, Augustui III vestuves, kuriose girdė ir šerė iš viso pasaulio suvežtomis maisto reikmenimis virš 30,000 svečių ir sušaukė visą armiją nešikų, gondolierių, bėgikų ir heidukų savo svečiams per savaites aptarnauti.

Apie jo meilės istorijas ilgus laikus turėjo medžiagos Europos bulvarinė spauda rašyti. Kiek jis turėjo meilužių, galima spręsti tik iš to,

kad žinomu, registruotų vaikų jis turėjo 354! Jų tarpe buvo kunigaikštystės, baronesos, francuziškos šokėjos, kilnios jo paties dvaro damos, Varšuvos miestelėnų dukterys ir tarnaitės.

Vienai savo suguloviu, grafienei Cosel, jis dovanojo pilį 10,500 talerų vertės, antrą namą 8,000 talerų vertės ir 30,000 talerų iš sumų, gautų iš Rusijos caro už karo žygius prieš švedus; be to, dovanojo ištisus turkiškus sodnus su rumaiz ir iš laikymu visam amžiui. Bet kai tik meilė išsilaikė, jis ją be ceremonijų uždarė visam amžiui į kalėjimo rusį.

Ne kitaip jis elgėsi su savo ištikimiausiais patarėjais, kancleriais, dvarininkais, kariškais vadais ir orgijų kompanijonais, prikimsdamas jais Koenigstein tvirtovės rusius. Atmintina istorija, kaip jis rusyje laikė savo aukso kaliką Boettgerį, norėdamas jį priversti išrasti auksą.

Jis atsidurdavo tokiuose finansiniuose trukumuose, kad už paskolas užstatydavo ištisas provincijas. Pavyzdžiui, Brandenburg valdovui jis atidavė vieną savo geriausių kariuomenės pulkų už šešias brangias vazes.

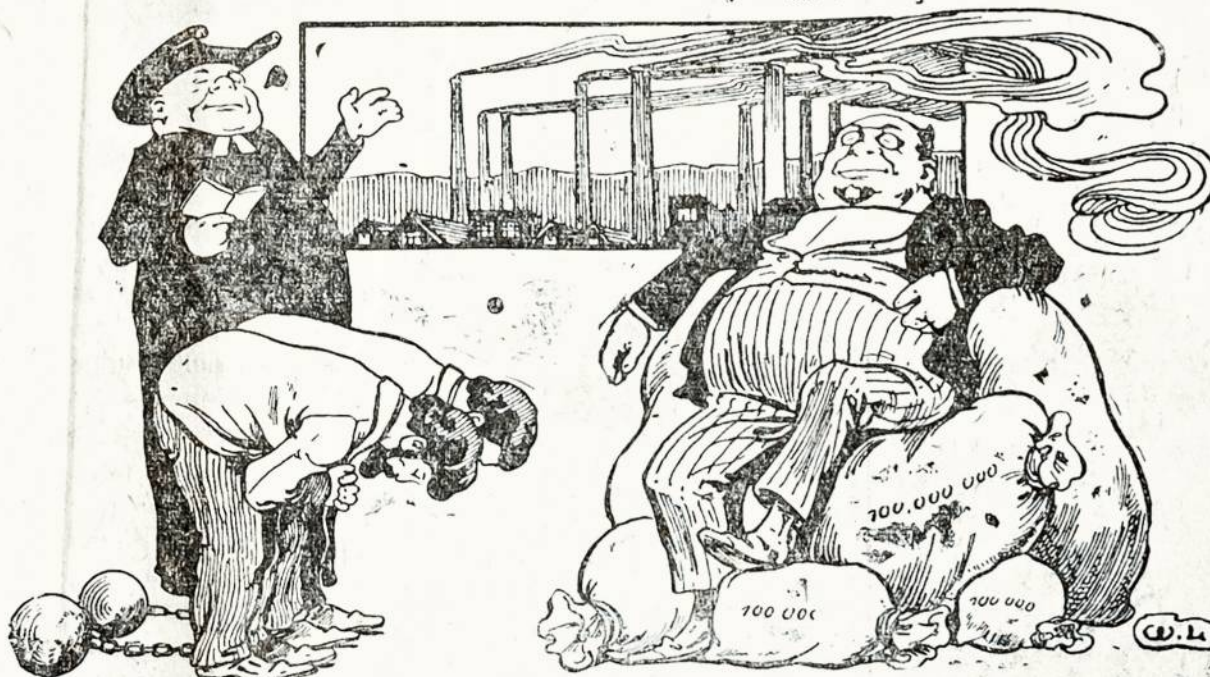
Augustas II pats pasiūlė parduoti ir visą Lietuvos Lenkijos karalystę, patiekdamas padalinimo planą protėviams Fridricho Didžiojo, kurs tą planą ir įvykdė.

ŽYMIŲ ŽMONIŲ ISSIREISKIMAI.

Neeikvok per daug savo nuomonių, nes dalindamas jas kitiems, pats gali pasilikti be nieko.—Bierce.

Vargas iškelia žmogaus protą, turtus, taip kaip akėčios iškelia iš dirvos geras vaisius.—Fuller.

DIRBK IR MELSKIS.

Pamokslininkas į darbininkus: Dirbkite, gyvuliai, ir melskitės, tai gausit danguje zaplotą."

Kaip Revoliucinis Judėjimas Pakėlė Suvalkijos Ukininkus.

Kad prieš karą tipiškais Suvalkijos ukininkais kulturingiau ukininkavo už visus kitus Lietuvos ukininkus, tai reikia pripažinti be jokio ginčo. Geriau ukininkavo ir geriau gyveno.

Suvalkiečiai buvo kulturingesni dėl to, kad jie gyveno arčiau Prusų, iš kur juos lengviau ir greičiau pasiekdavo nelegalė spauda. Be to, jie galėjo matyti ir gyvų pavyzdžių iš kulturingesnio Prusų lietuvių gyvenimo.

Bet smarkiausia kultūrinis Suvalkijos ukininkų kilimas pasireiškė po 1905 metų revoliucijos, kada socialistai paskleidė galybę pirmeiviskos literatūros, kuri išlaškė daug prietarų ir atidarė ukininkams akis. Nors kunigai tą literatūrą keikė per pamokslus ir gąsdino žmones "pekla" už jos skaitymą, ukininkai vistiek ją gaudė ir godžiai skaitė.

Per 1905 metų revoliuciją Suvalkijos ukininkai tarytum šviežiu oru giliai atsikvėpė ir sukruto įeškoti naujų kelių. Iš bendros masės tuojau išliko vadinamų apšviestųjų, kurie griežėsi skaityti laikraščius, gaudyti ukiškias žinias, nusiklausyti, kaip kituose kraštuose ukininkaujama. Šitie apšviestieji, dažnai vadinami pirmieji, pradėjo išsiskirti ne tik savo asmenine kultūra, bet ir kultūriškesniu ukininkavimu. Jie pradėjo geriau žemę dirbti, pirkti modernių žemės ūkio mašinų, sėti naujų kultūrų ir naikinti triaulio sėjomais pasenusią tradiciją. Vietoj pirkti mišias, pirmieji ukininkai pradėjo už tuos pinigus pirkti mineralinių trąšų, statyti geresnes trobas ir tt.

Nuo 1905 metų revoliucijos iki karo pažangieji ukininkų sluoksnis vis augo ir augo, ir prieš pat karą buvo apėmęs didesnę ukininkų dalį. Pažangieji ukininkai ne tik savo ūkyje trūsė, bet dairėsi ir į ekonomines organizacijas. Pav., Mariampolės kooperatyvas "Zagrė" turėjo gerai gyvuojančių net skyrių—Mariampolėje, Vilkaviškyje, Pilviškiuose. Tuo buvo pradėta lietuviška prekyba, kulturingesnė, be užprašymų, be derybų prekyba. Švietimas smarkiai kilo. Kasmet buvo atidaroma vis naujų mokyklų, kuriose mokytojaudavo lietuviai mokytojai. Beraščių skaičius ėmė smarkiai mažėti. Aktinesni ukininkai pradėjo leisti savo vaikus į aukštesnius mokslius. Mariampolės ir Vilkaviškio gimnazijose, Veiverių mokytojų seminarijoje mokėsi daugumoj ukininkų vaikai.

Senas Suvalkieitis.

ŽYMIŲ ŽMONIŲ ISSIREISKIMAI.

Pasaulis yra veidrodys, kuris parodo kiekvieno žmogaus veidą. Susirauk prieš—ir tuojaus pamatyti tukstančius rusų veidų; nusišypsok prieš jį—ir jis bus linksmas tavo draugas.—Thackeray.

Išmintingas yra tas, kuris žino panašumą tarp skirtingų dalykų, ir skirtingumą tarp tų, kurie srodo vienodai.—De Stael

Pasauly visai nėra tokio dalyko, kaip teisingumas.—Clarence Darrow.

Palaiminti yra juokdariai.—Willis.

Kaip mes Kovojom su Caro Valdžia del Lietuviškos Mokyklos

Kai kas sako, kad lietuvių liaudis, ilgai vergavusi svetimiesiems, vilkusi baudžios jungą pasidariusi lepšiais, ištižėliais, kurie nemoka ir neturi drąsos pakelti balsą ir stoti į kovą už savo teises. Tai neteisinga. Lietuviškoji liaudis, esanti reikalui, moka ir sugeba neblogiau už kitus savo skriaudėjams pasipriešinti. Tą ji yra įrodžiusi atmintiniais 1905 metais.

1905 metai Lietuvoje buvo metais plačios ir aktyvios kovos už politinę krašto ir tautos autonomiją. Visiškos nepriklausomybės dar nesitikėta gauti. Bet kad politinė autonomija būtų reali, kad tai nebūtų tik tuščia forma be turinio, reikėjo išsikovoti ir kultūrinę autonomiją. Caro valdžia po ilgo, 40 metų trukusio draudimo, jau buvo leidusi lietuviams spaudą, bet ji dar tebedraudė turėti lietuviams savas lietuviškas mokyklas, o kurių negalėjo laikyti lietuviškoji spauda nei iš viso lietuvių liaudies kultūra. Nes kasgi ilgainiui būtų beskaitytes lietuviškas knygas ir laikraščius, jei jaunesniosios kartos būtų buvusios išmokytos skaityti ir net galvoti tik rusiškai!

Lietuviškos mokyklos Lietuvoje anuo metu buvo tik slaptos. Jas vedavo įvairūs kaimo "daraktoriai" bei "daraktorkos", dažniausiai patys labai menkai teismokslinti žmonės, kurie geriau geriausiu atveju teismokindavo vaikus šiaip taip skaityti ar pasirašyti pavardę. Nors tos slaptosios kaimo mokyklos ir suvaidinamos lietuviškos švietimo anuo sunkiu metu tam tikrą vaidmenį, tačiau reikalo jos patenkinti negalėjo. Norint pastatyti tautos švietimą ant sveikų ir tvirtų pamatų reikėjo butinai išsikovoti laisvą ir viešą mokyklą.

Tačiau visos pastangos gražioju išprašyti iš valdžios leidimą turėti savo mokyklas budavo bergždžias. Revoliucinė liaudis ryžosi pati tą teisę pasiimti.

Aktinga ir smarki kova už savą mokyklą 1905 metų revoliucijos pakeltam sukurį prasidėjo Lietuvoje lygiagrečiai su kova už politinę laisvę. Visuose valsčių sueigiu, suvažiavimų, seimų nutarimuose šalia grynai politinių reikalavimų griežčiausi reikalavimai mokyklos su dėstomąja lietuvių kalba ir lietuviams mokytojais. Bet Lietuvos valstiečiai, kurie anuo metu parodė itin didelio ir visus nušėtinus pilietinio drąsumo bei sugebėjimo kovoti už savo teises, nesitenkinc vien reikalavimais, o ėmėsi nieko nelaukiant, vykdyti savo nutarimus praktikoje. Vien iš savo tarpo rusus mokytojus, mėtė iš mokyklų caro paveikslus, kvietė savo vaikus mokyti mokytojus lietuvius. Ši Lietuvos valstiečių akcija prieš rusų mokyklas ir mokytojus įgavo greitą tokią pobūdį, jog valdžia, išsigandusi, buvo priversta žmonių nuraminimui paskelbti, kad sutinkanti įvesti į visas pradžios mokyklas lietuvių kalbą ir leidžianti mokytojauti lietuviams mokytojams.

Lietuviškoji mokykla buvo iškovota. Šioj kovoj dideli ir patį žymiausi vaidmenį suvaidino pažangioji Lietuvos visuomenė. O Lietuvos Mokytojų Susivienijimas, kuriam taip pat vado-

vavo pažangieji, organizavo lietuvių mokytojus, šaukė juos grįžti iš Lenkijos ir citur, kad netrukų jų čia išrytų rusų mokytojų vietoms užimti. Mokytojų Susivienijimas, nuolat palaikė tampaų ryšį su žmonėmis ir spaula su sveikiausia ir aktyviausia tautos dalimi—valstiečiais, nes tik valstiečiai, evoliucinių inteligentų valovaujami, galėjo sudaryti ėgą, kuri galėjo iškovoti autai ir kraštui ką nors gero. Todėl bendradarbiavimas lietuvių inteligentų su valstiečiais 1905 metų revoliucijos laikais buvo kuo įlaudžiausi.

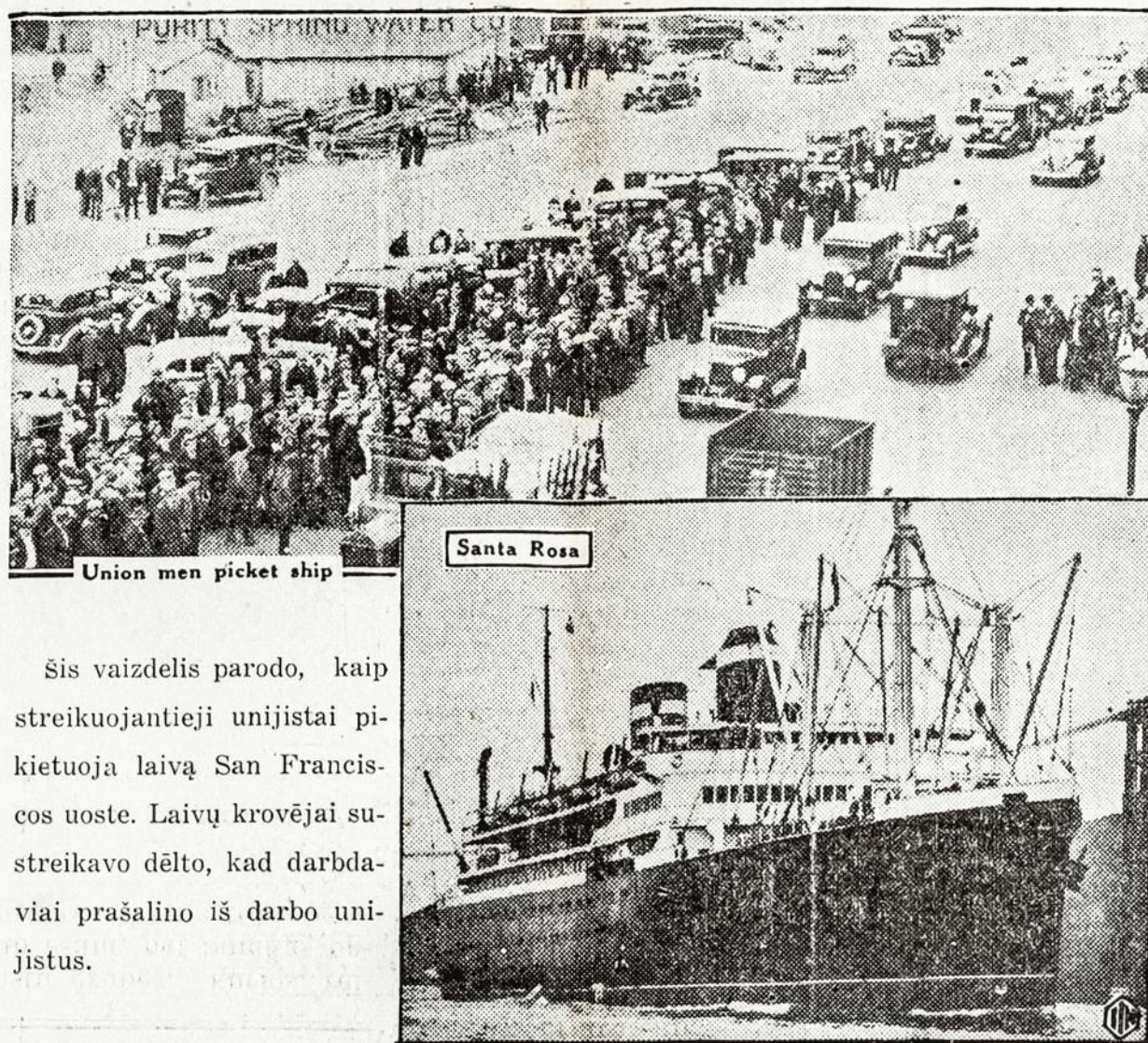
Kai valdžia, prispirta prieienos, davė pasižadėjimą vesti į mokyklas lietuvių kalbą, bet buvo pavojaus, kad ji to pasižadėjimo neįsės, tai L. Mokytojų Susivienijimas tuojau išleido į valstiečius atsisaukimą, kuriuo ragina netikėti valdžiai r testti toliau Lietuvos valynno darbą nuo rusų mokyklų r mokytojų.

Atsisaukimas įdomus, jį verta dar ir šiandien pasikaityti. Jame sakoma: "Vyrai! Biurokratiškoji vyiausybė spaudė ir smaugė nus ne vienus metus. Bet labar jau pradeda nusileis-i prieš mus... jau leista mokyti lietuvių kalbą. Kada valdžia tat leide? Žmonės lgaai prašė, ilgai maldavo... Bet vyriausybė tik juokėsi. Pagalios (žmonės)—neteko santybės, — ėmė uždarieti mokyklas, vartyti lauan rusus mokytojus, o cviesti savuosius mokytojus —lietuvius. Tada Vilniaus generalgubernatorių s leilo... viską mokyti lietuviškai, bet pasakė apie tat ne-ūšikiai, kad galėtų atsisaky-i nuo savo įsakymo, jei tik galės.

"Lietuvos valstiečiai! Jei-ru jus seniau nežinojote, taip elgtis su vyriausybe, ai dabar matote. "Ne su prašymais, ne su naldavimais reikia į ja creiptis. Reikia patiems im-i, nes tik tai tuomet vyriausybė tesupranta, kas mums šties reikalinga. "...mes, valstiečiai, ne laikai. Musų kokių neiškiu pažadėjimu generalgubernatoriai nepakakins. Mes reikalaujame..."—ir toliau aginama tuojau uždaryti visas mokyklas, kur jos dar neuždarytos. Rusui mokytoju "be barnio ir mušo" lalepti į tiek ir tiek laiko iš-sikraustyti. Jei jisai nepadausytų ir to paskirtu laiku nepadarytų, tai "pasiegti u juo, kaip su savo priešu ir neprieteliu." Išvartyto ruo mokytojų vieton parsicvisti lietuvi, kursai išėjes nokytojų seminarijos mok-lą. Jei tokio arti nebutų, cviestis studentą arba norė-i klasės gimnazijos baigusį sviesubli. Naujam mokytoju įsakyti, kad vaikus vi-ako mokyti lietuviškai. Į-akyta, kad mokyti "tokių laikų, kokie paminėti yre pačioj, paduodamoj lietu-riškos mokyklos progra-noj." Ir prie atsisaukimo pridėta programa.

Atsisaukimas buvo išpla-intas visame krašte ir turė-o nepaprastą pasisekimą. Prasidėjo masinis rusų mokyklų uždarinėjimas ir rusų nokytojų gujimas lauk iš Lietuvos. Kas dar spyriavo-i, buvo prievarta iš mokyk-os ir krašto vejamas. Prieš-attaklesniuosis ir labiau užsispyrėlius rusus mokyto-jus ėmė organizuoti net te-

Laivų Krovėjų Streikas San Franciscoj

Šis vaizdelis parodo, kaip streikuojantieji unijistai pikietuoja laivą San Francisco uoste. Laivų krovėjai sustreikavo dėlto, kad darbdaviai prašalino iš darbo unijistus.

HIMNAS MAIKIUI.

Trisdešimkės susilaukė,
Komplimentų daug sutraukė

Šešuns vaikas, tai Maikiukas,
Gerai tėvą pramokino.
Nors atrodo ir mažiukas,
Daug jau baubų sunaikino.

Duokim daugiau Vitamino,
Kad paaugtų jis didesnis;
Daug belaisvių išlaisvino,
Tegu buna dar tvirtesnis.

Žmonės Maikį kai pažino,
Jį nuosirdžiai myli, myli.
Kipšą baisiai išgąsdino,
Tai raguočius tylį, tylį.

Supainiojo Senių Kazokas.

HIMNAS MAIKIO TEVUI.

Puskapį metų sulaukęs,
Ir raj-vyskės išsitraukęs,
Tėvas jau dainuoti moka,
Nors sukumpęs, šok kazoką.

O dabar aš galiu tart:
Mano vyčiai yra smart!
Jau pažįsta savo staršą,
Ir užtraukia glauną maršą.

Cibuliarną, slauną, puikų,
Su armoška ir su smuiku.
Rėžia vyčiai, kiek tik gali,
Jiems reik duoti po medalį.

Taip dainuoja generolas,
Tad dainuškai jau ir galas.

Sukrapstė Senių Kazokas.

SVARBUS PASIKALBĖJIMAS.

(Feljetonas).

Šis pokalbis, kurio liudininku aš buvau, žodis į žodį yra mano užrašytas. Tu gali į mane, mielas skaitytoju, nusispiauti, jeigu aš čia bent žodį bučiau įkišęs. Nieko aš neperdėjau. Vis-kas taip įvyko, kaip čia kad rašau.

Apsilaukimo ir pokalbio vieta buvo vieno kalėjimo lankomasis kambarys.

Motina aplankė savo sunų. Pasimatymas buvo širdingas. Motina apsiplė džiaugsmo ašaromis. Sunus reikšdamas susijaudinimą ilgai šniurkščiojo nosim.

Kai nudžiuvo pirmosios ašaros ir kai vienas kitą po kelius sykius išbučiavo, mo-

oristų grupės, kurios, reikalaujant, net bombas partodavo. Viena tokia grupė buvo susiorganizavusi Suvalkijoje, Mariampolės apylinkė. Jos nariai, persiengę rusų mokyklų inspektorų uniformom, važinėdavo po mokyklas ir įsakydavo rusams mokytojams mokyti vaikus lietuviškai arba apleisti Lietuvą. Kur tas neželbėdavo, paleisti į darbą revolverį, bombą. Vienas drąsiausių tos grupės narių buvo mokytojas Kunickis, kurį vėliau caro valdžia suėmė ir Suvalkuose pakorė.

Revoliuciją numalšinusi caro valdžia ėmus vėl savavaliai siausti, daug revoliucijos metu įgytų politinių ir kultūrinių laimėjimų žlugo. Ne visus savo pažadus valdžia ištesėjo ir dėl lietuviškos mokyklos. Bet žlugo ne visi laimėjimai, o svarbiausia 1905 metų revoliucijos reikšmė mums yra ta, kad lietuviškoji liaudis parodė tada, kad ji kovoti moka.

P. Kž.

"Keleivio" 30 Metu Sukaktuves Minint.

Senovės priežodis sako: "Geriau vėliau, negu niekad." Labai teisingai pasakyta. Jei mes taip darytume, tai savo pareigas visuomet atliktume. Bet mes to nepadaram — apsilėdžiame ir laukiame, kol kas nors parškins į mūsų jausmus. Tai apsilėdymas, nerangumas.

Nors jau baigiasi "Keleivio" jubilėjus ir jau visi sveikinimai ir linkėjimai gauti laiku, kaip turėjo būti, bet ką padarysi, aš gal busiu paskutinis su geriausiais linkėjimais mūsų kultūros ir mokslo žinių skleidėjui "Keleiviui."

Minėdami šį "Keleivio" jubilėjų, mes socialdemokratai turime nepamiršti tų barbariškų įvykių, kurie pasireiškė dabartinių "tautos vadų" kovoje prieš mūsų krašto spaudos laisvę, šįdien sukaustytą įvairiais karo stoviais ir karo cenzūromis.

"Keleivio" jubilėjus turi dar kartą mums priminti, kad mūsų krašte nėra spaudos laisvės; kad mūsų krašto spaudą tautininkai-fašistai gražino į "Aušros" ir "Varpo" laikus; kada už laisvą žodį grėsė Sibiras.

Iki šiol tenai veikė dar nors vienas socialdemokratų partijos skyrius, Kauno kuopa; dabar ir ta uždaryta ir paskelbta "nelegale."

Sykiu su socialdemokratų Kauno kuopos uždarymu, uždarytos ir kitos organizacijos, kaip tai: valstiečių liaudininkų, krikščionių demokratų ir daug kitų. Visa tai turi priminti ir tų sėmėgių knygnešių pasiryžimą bei pasisventimą kovoje už spaudos laisvę. Netik priminti, bet ir paraginti, kad sekant pirmųjų knygnešių pėdomis visi stotume į darbą ir kovą už laisvą spaudą, kuri yra geriausias kovos įrankis siekiant šviesesnio rytojaus.

Ką reiškia spaudos laisvė, parodo šis "Keleivio" jubilėjus. Eidamas laisvojo šaly, lietuviškų komendantų ir "tautiškų" cenzorių nepasiekiamas, "Keleivis" augo, plėtojosi, tobulėjo ir atliko be galo daug naudingo darbo. Šiandien, minint "Keleivio" 30 metų sukaktuvį, mūsų kultūriname gyvenime

me matosi pažengtas jau didelis žingsnis pirmyn. Ir tas žingsnis yra mūsų visų, Jungtinių Valstijų ir Kanados lietuvių laimėjimas "Keleiviui" vadovaujant.

Aš linkiu "Keleiviui" ir toliau testti tą kilnų darbą, kuris buvo vedamas iki šiol lietuvių tautos ir darbininkų labui.

A. S. Kavoliunas.
Toronto, Kanada.

SVEIKINIMAI.

Gerbiamieji "Keleivio" leidėjai!

Prašau priimti ir nuo manęs linkėjimų. Sveikinu jus su 30 metų sukaktuvėm ir linkiu laimingai susilaukti da šimto metų sukaktuvų. "Keleivis" man patinka dėl savo tvirto nusistatymo, kad eina tiesiu keliu ir nesimėto į šalis, nedarydamas zigzagų, kaip kiti daro.

Antanas iš Padvos,
Lawrence, Mass.

Kaip malonu yra susilaukus trisdešimties metų sukaktuvių arba jubilėjaus brangiausio mūsų laikraščio — "Keleivio!" "Keleivis" tai šviesos spinduliai, kurie apšvietė mūsų išeivių lietuvių protus, kurie buvo užnuodyti prietarais ir visokiais burtais. Mes turim bū labai dėkingi "Keleiviui" ir jo visam štabui su bendradarbiais, už tą apšvietą, kurioj jie mums teikė per tą trisdešimties metų laikotarpį.

"Keleivis" turėjo ir dabar da turi daug priešu. Bet kaip apšvietos ir demokratijos reiškejas, jis žengė pirmyn savo užsibrėžtu keliu, butent socialdemokratų keliu, mindžiodamas po kojų visokias klerikalų ir tautininkų statomas jam pinkles.

Todėl šia jubilėjaus proga linkiu Tau, brangus "Keleivi," susilaukt da ir šešiasdešimties metų jubilėjaus. Linkiu ko ilgiausio amžiaus ir geros kloties visiem tiem, kurie kuo nors prisideda ar paremia "Keleivį."

V. Martinaitis.

Sveikinu visą "Keleivio" štabą su visais skaitytojais ir visiems linkiu laimės. Lai mūsų "Keleivis" keliauja da šimtą metų ir lai skleidžia susipratimą ir apšvietą tarp savo brolių amerikiečių. Aš pasirinkau "Keleivį" kaip tik atvykau į Michiganą ir dabar jis yra geriausias mano draugas. Čia prisunčiu užmokestį ir prašau siuntinėti man "Keleivį" toliau.

Jūsų sena skaitytoja,
Mrs. M. Daunis,
Irons, Mich.

Pasveikinimų taip pat pri-siuntė šie draugai:

Jonas Kanatauskis iš Lewiston, Me.
J. Ziaugrienė iš Burlingtono, N. J.
J. Zilinskas iš Superior, Wis.
P. Visockis iš Dorchester, Mass.
M. Kurelaitienė iš Baltimorės.
P. Kavolis iš Waterbury. Ch. Mičiulis iš Groversvilles.
John Lubert, Hart, Mich.
R. Elijošius iš Chicago.
Mrs. C. Lukis, N. Weymouth, Mass.
A. Jokubauskas, Worcester, Mass.
Ir daug kitų.
Už visus tuos sveikinimus ir linkėjimus "Keleivis" taria draugams didelį AČIU.

Tėvas šmerikas: "O tempora!... Man jau liežuvis nuo misijų sutino, o bedievybė plinta kaip patapas ir galo nesimato."

Tėvas Bruzikas: "Kas tiesa, tai tiesa. Jau ir aš pradėdu abejoti, ar yra pekla, ar ne."